

Janez Pirc, Romana Bešter in
Mojca Medvešek

Demografske in socialno-ekonomske značilnosti Hrvatov v Sloveniji¹

Izvilleček

V prispevku avtorji predstavljajo sodobne demografske in socialno-ekonomske značilnosti hrvaške skupnosti v Sloveniji ter jih primerjajo s podatki o večinski skupnosti in podatki o drugih priseljenjskih skupnostih. Zaradi odsotnosti podatkov o narodni pripadnosti (in maternem jeziku) prebivalcev Slovenije, ki so se prenehali zbirati s prehodom s tradicionalnega na registrski popis prebivalstva leta 2011, avtorji pri opredeljevanju hrvaške skupnosti v Sloveniji uporabljajo podatke o državi prvega prebivališča in državljanstvu.

Statistika kaže, da so prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem druga najštevilčnejša priseljenjska skupnost v Sloveniji, njihovo število pa se v zadnjih dvajsetih letih zmanjšuje. Zanje je značilna razpršena poselitev. Večinoma živijo v statističnih regijah ob slovensko-hrvaški meji in urbanih središčih, kot so Ljubljana, Maribor, Velenje, Novo mesto, Koper in Celje. Približno 81 % prebivalcev s prvim prebivališčem na Hrvaškem ima slovensko državljanstvo. Čeprav se ta delež od leta 2011 zmanjšuje, je v primerjavi z drugimi priseljenjskimi skupinami še vedno visok. Glavna demografska značilnost te skupnosti je visoka povprečna starost v primerjavi z drugimi priseljenjskimi skupnostmi in prebivalci, rojenimi v Sloveniji. V primerjavi s pripadniki drugih priseljenjskih skupnosti, ki imajo prvo prebivališče na območju držav nekdanje skupne države Socialistične federativne republike Jugoslavije, hrvaška skupnost izstopa tudi glede nekaterih socialno-ekonomskih značilnosti. Med njenimi pripadniki je, na primer, večji delež oseb z višjo in visoko izobrazbo, sodijo med finančno bolje situirane skupine prebivalcev v Sloveniji, imajo manjše deleže oseb, ki prejemajo socialne prejemke, ter manjši delež prejemnikov socialnih transferjev, namenjenih blaženju slabega

1 Prispevek je rezultat projekta *Integracija priseljencev skozi civilnodružbeno in politično participacijo* (J5-3119) in raziskovalnega programa *Manjšinske in etnične študije ter slovensko narodno vprašanje* (P5-008), ki ju financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

finančnega položaja. Na podlagi analiziranih demografskih podatkov se kaže, da ima hrvaška skupnost dolgo tradicijo prebivanja v Sloveniji in je na socialno-ekonomskem področju dobro integrirana.

Ključne besede: Hrvati, hrvaška skupnost, priseljevanje, priseljenci, Slovenija, demografske značilnosti, socialno-ekonomske značilnosti

1 Uvod

Narodne skupnosti so sestavljene iz posameznikov in njihovih kompleksnih življenjskih zgodb. Opredelitev oziroma številčna zamejitev posamezne narodne skupnosti je vedno problematična. Ključen izziv je izbor meril za ugotavljanje pripadnosti posameznika določeni narodni skupnosti – so to »objektivni kriteriji« (država prvega prebivališča posameznika, njegovo državljanstvo ali, denimo, država prvega prebivališča staršev ali enega izmed staršev), je to materni jezik, ki ima elemente objektivnega in subjektivnega kazalnika, ali pa je ključnega pomena subjektivna opredelitev posameznika, ki pa se tudi lahko spreminja – vsaj tako kažejo raziskave – glede na določen kontekst oziroma situacijo, v kateri se posameznik nahaja (Domini & Anić 1997, 132; Šircelj 2003). V Sloveniji se je nabor razpoložljivih statističnih podatkov, s katerimi bi si lahko pomagali pri proučevanju narodnih skupnosti, v zadnjih dveh desetletjih precej zožil. S prehodom s tradicionalnega na registrski popis prebivalstva leta 2011 je Slovenija izgubila pomemben vir podatkov o narodni pripadnosti prebivalcev, prav tako o maternem jeziku in verski pripadnosti.² Opustilo se je namreč do leta 2002 kontinuirano zbiranje podatkov o etnični, jezikovni in verski pripadnosti v popisih, izvedenih po 2. svetovni vojni (več o tem Šircelj 2003).

Namen tega prispevka je predstavitev sodobnih demografskih in socialno-ekonomskih značilnosti hrvaške skupnosti v Sloveniji. Ta naloga z raziskovalnega vidika nikakor ni enostavna. Ob prvi problem trčimo že pri sami opredelitvi skupine, ki jo želimo proučevati. Kaj je hrvaška skupnost v Sloveniji, kdo so njeni člani? V osnovi smo s tem izrazom želeli zajeti prebivalce Slovenije, ki se narodnostno opredeljujejo kot Hrvati. Vendar glede na zgoraj omenjene težave v zvezi z nerazpoložljivostjo statističnih (popisnih ali anketnih) podatkov o narodni pripadnosti ne moremo dobiti novejših podatkov o tako opredeljeni ciljni skupini. Zato smo bili postavljeni pred dilemo, ali spremeniti predmet oziroma ciljno skupino proučevanja ali med obstoječimi podatki poiskati najboljše možne približke za prvotno opredeljeno ciljno skupino. Odločili smo se za slednje in se naloge lotili na način, da smo analizirali različne kvantitativne demografske in socialno-ekonomske kazalnike glede na državo prvega prebivališča, v določenih primerih tudi glede na državljanstvo. Pri opisovanju hrvaške skupnosti v Sloveniji (ki jo v tekstu občasno krajše imenujemo tudi Hrvati v Sloveniji) smo se torej opirali na podatke o prebivalcih Slovenije³ s prvim prebivališčem na Hrvaškem, v določenih primerih

2 Slovenija sodi v skupino 11 držav članic EU (v analizo niso bili vključeni Luksemburg, Ciper in Malta), ki ne zbirajo podatkov o etnični, jezikovni in verski pripadnosti prebivalcev. Poleg Slovenije so v tej skupini še: Avstrija, Belgija, Danska, Francija, Nemčija, Grčija, Italija, Nizozemska, Portugalska in Švedska (Videsott 2023, 30–31).

3 Prebivalec Slovenije je oseba, ne glede na državljanstvo, s prijavljenim stalnim in/ali

(glede na razpoložljivost podatkov) pa tudi na podatke o prebivalcih Slovenije s hrvaškim državljanstvom. Zavedamo se, da ne prva ne druga omenjena populacija celovito ne pokrivata hrvaške skupnosti v Sloveniji, vseeno pa s kombinacijo omenjenih podatkov (za primerjavo v časovni perspektivi pa tudi starejših popisnih podatkov o narodni pripadnosti) dobimo določeno sliko o položaju prebivalcev, ki bi se po narodni pripadnosti lahko opredeljevali kot Hrvati. Žal pa pri tem ne zagememo nujno tistih oseb, ki se po narodnosti sicer opredeljujejo za Hrvate, vendar njihovo prvo prebivališče ni bilo na Hrvaškem, niti nimajo hrvaškega državljanstva (na primer priseljenci hrvaške narodnosti, ki so bili rojeni v drugih državah na območju nekdanje skupne države Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ), ali pa potomci priseljencev hrvaške narodnosti, rojeni v Sloveniji).

Demografske in socialno-ekonomske kazalnike, s katerimi smo proučevali položaj Hrvatov v Sloveniji, smo v raziskavi postavili v širši okvir in hrvaško skupnost primerjali z drugimi priseljenjskimi populacijami v Sloveniji, zlasti tistimi z območja nekdanje SFRJ, ki še vedno tvorijo veliko večino priseljencev v Sloveniji, pa tudi z večinskim prebivalstvom in s potomci priseljencev, rojenimi v Sloveniji.

Podatke smo pridobili od Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) – nekaj preko njihove podatkovne baze SiStat, nekaj pa so nam jih na SURS-u pripravili posebej za raziskavo v okviru projekta Izzivi integracije priseljencev in razvoj integracijske politike v Sloveniji (J5-9351). Proučili smo tudi relevantno znanstveno literaturo z obravnavanega področja, ki pa je na to temo vsaj v zadnjih dveh desetletjih ni veliko.

2 Število Hrvatov in priseljenih iz Hrvaške v Sloveniji ter razlogi za priseljevanje

Zgodovinski viri in popisi prebivalstva kažejo prisotnost hrvaškega prebivalstva na območju današnje Slovenije daleč nazaj v preteklost. Že v desetletju pred začetkom druge svetovne vojne je na takratnem območju Slovenije živelo okoli 18.000 Hrvatov, ki so se priseljevali zaradi osebnih vezi in v vedno večji meri zaradi ekonomskih razlogov (Majstorovič 1997; Kržišnik-Bukić 1997; Dolenc 2007; Škiljan & Perić Kaselj 2018, 5–10). Močnejše priseljevanje z območja Hrvaške pa je potekalo v obdobju 1961–1980, v okviru skupne države SFRJ (Dolenc 2007; Medvešek et al. 2022, 34–43). Večinoma so se v Slovenijo priseljevali prebivalci z območja osrednje Hrvaške, Like, hrvaške

začasnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki v Sloveniji prebiva ali ima namen prebivati eno leto ali več in ni začasno odsotna iz Republike Slovenije eno leto ali več. To pomeni, da ima v Sloveniji običajno prebivališče (Razpotnik 2021, 4).

Istre in Kvarnerja (Domini & Anić 1997, 129). Leta 1971 so Hrvati predstavljali več kot polovico priseljenega prebivalstva (Dolenc 2007, 88). V obdobju 1971–1980 se je delež priseljencev iz Hrvaške že nekoliko zmanjšal, kar je bilo verjetno posledica gospodarskega razvoja sosednje republike, kjer je domače gospodarstvo potrebovalo delovno silo, delno pa tudi obsežnega izseljevanja hrvaškega prebivalstva na delo v tujino (Dolenc 2007, 81). Po letu 1981 je začelo število Hrvatov v Sloveniji počasi upadati. Politične spremembe ter vojni spopadi na območju SFRJ so v začetku devetdesetih omejili priseljevanje iz Hrvaške in Hrvatov iz drugih delov nekdanje skupne države v Slovenijo. Ob popisu leta 1991 delež Hrvatov med priseljenim prebivalstvom ni bil več niti tretjinski (Dolenc 2007, 88). Takrat jih je dobra tretjina živela v občinah ob slovensko-hrvaški meji, ki so bile že tradicionalna območja priseljevanja, ostali pa so prebivali v industrijsko razvitih krajih v notranjosti Slovenije, zlasti v največjih centrih, kot sta Ljubljana in Maribor (Škiljan & Perić Kaselj 2018, 11–14). Med izjeme v tem obdobju sodi intenzivnejše priseljevanje v obdobju od leta 1991 do leta 1995, ko se je Slovenija soočila z večjim številom beguncev, ki so zaradi vojn na območju nekdanje SFRJ pribežali večinoma iz Hrvaške ter Bosne in Hercegovine.⁴ Iz Hrvaške so se priselili zlasti v obdobju 1991–92, od takrat dalje pa so se postopoma vračali nazaj v domovino (Zavratnik Zimic 2003, 24–25).

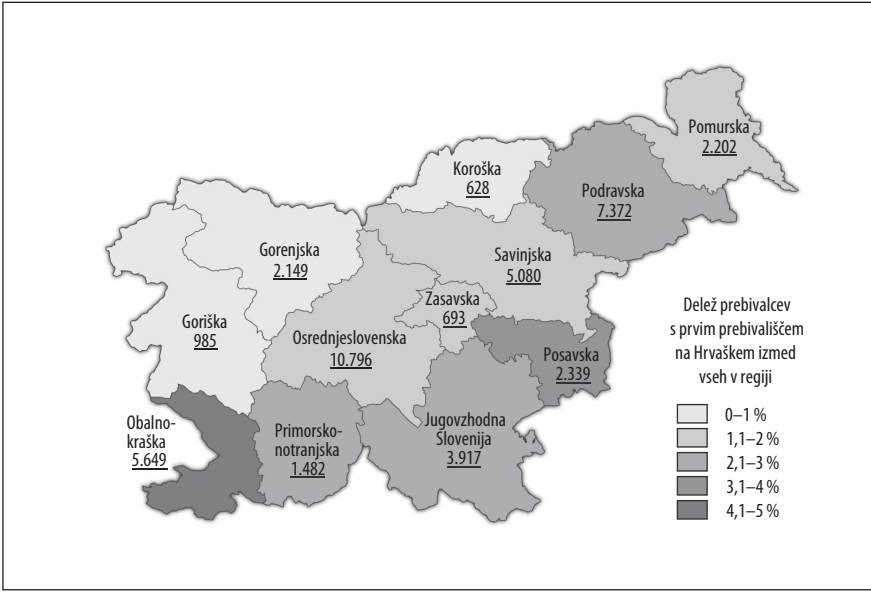
Nekoliko več priseljevanja iz Hrvaške je bilo zaznati ponovno v obdobju 2001–09, kar je bilo povezano predvsem s pospešitvijo gospodarske rasti (zlasti rasti gradbeništva) in z vstopom Slovenije v Evropsko unijo (EU). Vstop Hrvaške v EU leta 2013 ni pomembno vplival na priseljevanje Hrvatov v Slovenijo, ki je pogojeno predvsem z geografsko, jezikovno in kulturno bližino, obstoječimi družinskimi povezavami, izobraževalnimi in zaposlitvenimi priložnostmi ter gospodarskimi razmerami v obeh državah.

Po statističnih podatkih so bili prebivalci, ki so se ob popisu 2002 opredelili kot Hrvati, poseljeni predvsem na območju Slovenske Istre, Bele krajine, v Pomurju in ob mejni reki Sotli, precejšnje število Hrvatov pa je živelo še v urbanih središčih, ki so bila ekonomsko najbolj privlačna, kot so Ljubljana, Maribor, Velenje, Novo mesto, Koper in Celje (Prebivalstvo po narodni pripadnosti, Slovenija 2002). Podatki iz leta 2021 kažejo, da je poselitev omenjene populacije dejansko razpršena po celi Sloveniji, ni pa enakomerno porazdeljena po vseh regijah znotraj države, čeprav Josipovič (2006, 272) ugotavlja da so se Hrvati v primerjavi z drugimi priseljenskimi skupinami geografsko najbolj enakomerno naseljevali. Deleži prebivalstva s prvim prebivališčem na Hrvaškem med celotnim prebivalstvom Slovenije so še naprej največji v

4 Obstajajo različni podatki o številu beguncev, ki so takrat prišli v Slovenijo. Po podatkih UNHCR je bilo v Sloveniji leta 1992 74.100, leta 1993 45.000, leta 1994 29.156, leta 1995 22.314, leta 1996 10.014 in leta 1997 5.135 beguncev (UNHCR 2002).

regijah, ki ležijo ob meji s Hrvaško – v Obalno-kraški, Posavski in Primorsko-notranjski statistični regiji, najmanjši pa v geografsko oddaljenejših regijah, kot so Goriška, Koroška in Gorenjska statistična regija.

Slika 1: Število in delež prebivalcev s prvim prebivališčem na Hrvaškem med vsemi prebivalci Slovenije, po statističnih regijah, 2021

Vir: SURS b.

Pregled absolutnih številk pokaže, da je največ prebivalcev s prvim prebivališčem na Hrvaškem naseljenih v Osrednjeslovenski, Podravski in Obalno-kraški regiji.

Tabela 1: Vsi prebivalci in prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem, po statističnih regijah, 2021

Regije	Prebivalci – SKUPAJ	Prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem	Delež prebivalcev s prvim prebivališčem na Hrvaškem (%)
Slovenija	2.108.977	43.292	2,1
Osrednjeslovenska	555.948	10.796	1,9
Podravska	328.469	7.372	2,2
Obalno-kraška	118.389	5.649	4,8
Savinjska	258.908	5.080	2,0
Jugovzhodna Slovenija	145.923	3.917	2,7

Regije	Prebivalci – SKUPAJ	Prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem	Delež prebivalcev s prvim prebivališčem na Hrvaškem (%)
Posavska	75.928	2.339	3,1
Pomurska	114.725	2.202	1,9
Gorenjska	211.069	2.149	1,0
Primorsko-notranjska	53.254	1.482	2,8
Goriška	118.525	985	0,8
Zasavska	57.204	693	1,2
Koroška	70.635	628	0,9

Vir: SURS b.

Kot že omenjeno, je bil leta 2002 izveden zadnji popis v Sloveniji, pri katerem so se zbirali podatki o narodnosti, veroizpovedi in maternem jeziku. Hrvati so bili po popisnih podatkih o narodnosti do leta 2002, ko so jih po deležu prehiteli Srbi, najštevilčnejša manjšinska skupnost v Sloveniji.⁵ Takrat se je 35.642 (1,8 %) prebivalcev Slovenije opredelilo za Hrvate, kar je bilo bistveno manj kot ob popisu leta 1991, ko se je za Hrvate opredelilo 52.876 (2,7 %) prebivalcev Slovenije (Popis 2002: Rezultati popisa 2002). Da gre pri tem verjetno v veliki meri za posledico procesa asimilacije oziroma etnične mimikrije, lahko sklepamo na podlagi podatka, da je v popisu leta 2002 kljub zmanjšanemu številu narodno opredeljenih Hrvatov še vedno 54.079 (2,7 %) prebivalcev za materni jezik navedlo hrvaščino.⁶ Ti so se po narodni pripadnosti opredeljevali različno: 55 % se jih je opredelilo za Hrvate, 24 % za Slovence, 16,1 % je bilo takih, ki so navedli, da so narodno neopredeljeni, niso želeli odgovoriti na vprašanje o narodni pripadnosti oziroma je njihova narodnost neznana, 1,8 % se jih je opredelilo za Bošnjake oziroma Muslimane itd. (Popis 2002: Rezultati popisa 2002). Dolenc (2007, 83) je znake asimilacije hrvaške skupnosti opisal že na podlagi popisnih podatkov iz leta 1981. Dokaz za asimilacijo je videl v deležu rojenih Hrvatov v Sloveniji, ki je bil relativno nizek, saj je znašal le šestino celotne populacije Hrvatov, ter v velikem številu hrvaško-slovenskih mešanih zakonov, kjer so se otroci večinoma opredeljevali za Slovence. Ivanjko (2014, 32) asimilacijo Hrvatov v obdobju SFRJ pojasnjuje z zadržanostjo hrvaškega prebivalstva do izražanja svoje narodne pripadnosti v ideološkem in političnem ozračju, ki, po njegovi oceni, v takratnih republikah nekdanje Jugoslavije ni bilo naklonjeno pripadnikom hrvaške narodnosti

5 Do leta 1969 so v Sloveniji prevladovali priseljenjski tokovi iz Hrvaške. Z letom 1970 pa je vodilno vlogo v migracijskih, precej enosmernih tokovih s Slovenijo, prevzela Bosna in Hercegovina (Dolenc 2007, 79).

6 O rabi hrvaškega jezika med priseljenci iz Hrvaške in njihovimi potomci glej Požgaj Hadži & Medica (1997, 359), Roter (2007).

– čeprav, kot dodaja, »v slovenskem okolju nestrpnost do njih ni bila tako izrazita kot v nekaterih drugih delih Jugoslavije«. Perić (2005, 749–750) pa visoko stopnjo asimilacije Hrvatov v slovensko družbo pojasnjuje z veliko razpršenostjo njihove poselitve, pripadnostjo istemu srednjeevropskemu in sredozemskemu kulturnemu krogu, podobnim odnosom do dela in družine, pripadnosti isti veroizpovedi⁷ in podobnim običajem, pa tudi velikemu številu etnično mešanih hrvaško-slovenskih zakonov.

Tabela 2: Število prebivalcev Slovenije, ki so se opredelili kot pripadniki hrvaške narodnosti, so navedli hrvaščino kot svoj materni jezik ali so imeli prvo prebivališče na Hrvaškem

	Popis 1991*	Popis 2002	2021
Hrvaška narodnost	52.876	35.642	/
Materni jezik je hrvaščina	50.699	54.079	/
Prvo prebivališče (država rojstva) je Hrvaška	/**	49.418	43.292

* Podatki preračunani po metodologiji Popisa 2002.

** Meddržavnih selitev tujcev SURS do leta 1995 ni spremljal.

Vir: Popis 2002: Rezultati popisa 2002; SURS b.

Podatka o narodni pripadnosti in maternem jeziku sta v nekaterih družbenih kontekstih oziroma pri nekaterih populacijah dokaj usklajena, v drugih pa se lahko precej razlikujeta. Variabilnost teh podatkov je odvisna od različnih dejavnikov, kot so migracije, politične spremembe, spremembe v izvedbi popisov, opredelitvah popisnih kategorij itd. Analiza popisov (1991 in 2002) v Sloveniji kaže, da so podatki o maternem jeziku⁸ nekoliko manj variabilni kot

7 Hrvaška skupnost v Sloveniji nima svojih cerkva, pač pa je ustanovila hrvaške katoliške misije, ki so del Katoliške cerkve v Sloveniji. Hrvaške katoliške misije delujejo v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu in Portorožu (Žajdela 2009; Središnji državni ured za Hrvate izven republike Hrvatske 2023). Najstarejša je tista v Ljubljani, ki že vrsto let organizira tudi verouk v hrvaškem jeziku za učence osnovnih in srednjih šol, zborovske vaje in tečaje hrvaškega jezika. Ustanovljena je bila leta 1986, sedež ima v frančiškanski cerkvi na Prešernovem trgu, kjer pa razen formalnega naslova dejansko nima zagotovljenih prostorov za uradovanje. Enkrat na leto izdajajo tudi informativni bilten Izlazak (Prpa 2011, 25).

8 Opredelitev maternega jezika ob popisu prebivalstva leta 2002, kot je predstavljena na spletni strani popisa (Popis 2002: Metodološka pojasnila), je bila, da gre za jezik, ki se ga je oseba naučila v zgodnjem otroštvu v krogu družine oziroma drugem primarnem okolju, kadar je otrok živel pri sorodnikih, v domovih ipd. Če se je oseba v zgodnjem otroštvu naučila več jezikov, je to jezik, za katerega oseba meni, da je njen materni jezik. Klasifikacija jezikov je v letih 1991 in 2002 omogočala poleg nekaterih drugih še klasifikacije jezikov: hrvaški, srbski, srbsko-hrvaški in hrvaško-srbski jezik (Vertot et al. 2001; Popis 2002: Metodološka pojasnila).

podatki o narodni pripadnosti⁹ (Šircelj 2003, 148–150). Predvidevamo, da je bil podatek o maternem jeziku manj pod vplivom družbeno-političnih sprememb od leta 1991 naprej (razpad SFRJ in nastanek novih držav) in osebnih okoliščin, kot so na primer etnično mešani zakoni.

Po zadnjem tradicionalno izvedenem popisu leta 2002 razpolagamo samo s podatki o državi prvega prebivališča in državljanstvu, s pomočjo katerih lahko vsaj delno ugotovljamo številčnost in druge značilnosti posamezne narodne skupnosti. Pri tem je treba opozoriti, da podatek o državi prvega prebivališča ne vključuje potomcev priseljencev ter priseljencev, ki so se priselili iz drugih držav, nastalih na območju nekdanje SFRJ, in bi lahko pripadali denimo hrvaški narodni skupnosti (npr. Hrvati iz Bosne in Hercegovine (BIH) ali iz Srbije (Vojvodine)), zato ni mogoče enoznačno povezovati narodne pripadnosti z državo prvega prebivališča. Med 35.642 Hrvati (po narodni pripadnosti) v Sloveniji se jih je po podatkih popisa 2002 23,4 % rodilo v Sloveniji, 54,5 % na Hrvaškem, 20 % v BIH, 1,5 % drugje na območju Jugoslavije in 0,6 % v drugih državah po svetu (Prebivalstvo po kraju rojstva in narodni pripadnosti, Slovenija 2002).

V letu 2021 je bilo v Sloveniji 43.292 prebivalcev s prvim prebivališčem na Hrvaškem. Velik del (80,7 %) jih je imel slovensko državljanstvo. Natančnejših podatkov o državljanstvu priseljencev iz Hrvaške za leto 2021 sicer nimamo, podatki iz leta 2018 pa kažejo, da je takrat v Sloveniji živel 44.994 prebivalcev, ki so imeli prvo prebivališče na območju Hrvaške, in med njimi jih je 37.258 (83 %) imelo slovensko državljanstvo, 7.154 pa hrvaško (15,9 %). Poleg teh je v Sloveniji živel še 582 posameznikov, ki so bili rojeni na Hrvaškem, a so imeli državljanstvo neke druge države. Na tem mestu je treba dodati, da ob tem ne razpolagamo s podatki o morebitnih dvojnih oziroma večkratnih državljanstvih posameznikov, živečih v Sloveniji.

Ob upoštevanju sprememb v metodologiji in opredelitev kategorije »prebivalci Slovenije« med popisi in drugimi zbiranji podatkov se število prebivalcev Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem zmanjšuje. Hkrati se med njimi povečuje delež tistih, ki nimajo slovenskega državljanstva.

9 V slovenskih popisih prebivalstva narodna pripadnost ni imela definicije. Vsak se je lahko opredelil za določeno narodno pripadnost v skladu s svojimi občutki oziroma prepričanji. Popisovalec je bil dolžan popisovani osebi prebrati oziroma pokazati ponujene možne odgovore in jo opozoriti, da se ni dolžna izreči o narodni/etnični pripadnosti. Odgovor na vprašanje o narodni/etnični pripadnosti je moral označiti oziroma vpisati natančno tako, kakor ga je povedala popisovana oseba. Svojo opredelitev je lahko posameznik ob naslednjem popisu spremenil. Vsakdo je imel tudi pravico, da se narodnostno ni opredelil, to pravico je zagotavljala Ustava Republike Slovenije. Popis 2002 pa je omogočal še odgovor »ne želim odgovoriti«. Tak odgovor je dopuščal 10. člen Zakona o popisu prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v Republiki Sloveniji leta 2002 (Šircelj 2003, 61–62).

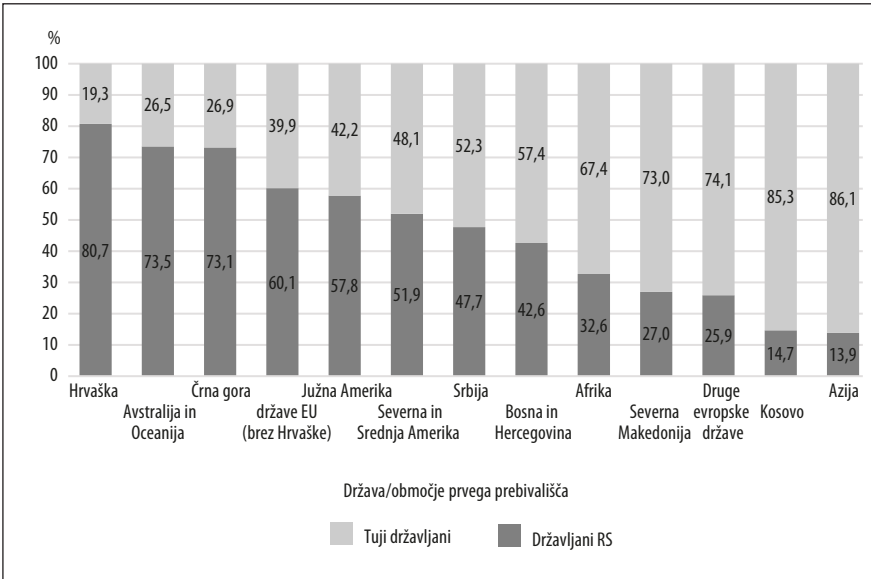
Tabela 3: Prebivalci Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem, po spolu, državljanstvu, v letih 2011, 2015, 2018 in 2021

Spol	2011			2015			2018			2021		
	Državljeni RS	Tuji državljani	Skupaj	Državljeni RS	Tuji državljani	Skupaj	Državljeni RS	Tuji državljani	Skupaj	Državljeni RS	Tuji državljani	Skupaj
	Število (%)	Število (%)	Število (%)	Število (%)	Število (%)	Število %	Število (%)	Število (%)	Število (%)	Število (%)	Število (%)	Število (%)
Moški	20.032 (82,9)	4.127 (17,1)	24.159 (100)	18.341 (79,4)	4.746 (20,5)	23.087 100	16.941 (77,1)	5.030 (22,9)	21.971 (100)	15.726 (75,0)	5.237 (25,0)	20.963 (100)
Ženske	22.876 (91,5)	2.123 (8,5)	24.999 (100)	21.514 (90,0)	2.394 (10,0)	23.908 100	20.317 (88,2)	2.706 (11,7)	23.023 (100)	19.202 (86,0)	3.127 (14,0)	22.329 (100)
Skupaj	42.908 (87,3)	6.250 (12,7)	49.158 (100)	39.855 (84,8)	7.140 (15,2)	46.995 100	37.258 (82,8)	7.736 (17,2)	44.994 (100)	34.928 (80,7)	8.364 (19,3)	43.292 (100)

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4006S.

Kljub temu da se z leti zmanjšuje delež priseljencev s prvim prebivališčem na Hrvaškem, ki imajo slovensko državljanstvo, pa je v primerjavi z drugimi priseljenjskimi skupinami delež priseljencev s slovenskim državljanstvom še vedno največji prav med priseljenci s prvim prebivališčem na Hrvaškem.

Graf 1: Delež priseljencev v Sloveniji s slovenskim državljanstvom po državi/območju prvega prebivališča, 2021

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4006S.

Takšna struktura je lahko posledica naslednjih dejavnikov:

- velik del te skupnosti v Sloveniji živi minimalno že vsaj desetletje, kolikor po Zakonu o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS) znaša tudi obdobje, ko priseljenci lahko pridobijo slovensko državljanstvo (10. člen ZDRS);
- relativno velik del zakonskih zvez hrvaških državljanov v Sloveniji je bil sklenjen z državljani Slovenije,¹⁰ kar v skladu z ZDRS pomeni časovno krajše obdobje, potrebno za pridobitev slovenskega državljanstva (12. člen ZDRS);
- v šestih mesecih po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 je večji delež v Sloveniji stalno prebivajočih priseljencev iz Hrvaške (natančneje 58.528) pridobil državljanstvo Republike Slovenije po 40. členu Zakona o državljanstvu Republike Slovenije iz leta 1991 (Medved 2007, 144–148; Dedić 2003, 36–37).

Med prebivalci Slovenije, ki imajo prvo prebivališče v tujini, so se priseljenci z območja Hrvaške leta 2021 še naprej, podobno kot v predhodnih letih, po številu in deležu uvrščali na drugo mesto za priseljenci iz BIH in pred priseljenci iz Srbije. Njihov delež med vsemi priseljenci je leta 2011 obsegal 21,5 %, do leta 2021 pa se je zmanjšal na 14,8 %. Med priseljenci v Sloveniji še naprej izrazito prevladujejo priseljenci z območja nekdanje Jugoslavije in v obdobju 2011–2021 sta med njimi upadla edino število in delež priseljencev iz Hrvaške.

Tabela 4: Število prebivalcev Slovenije po območju/državi prvega prebivališča, 2011, 2015, 2018, 2021

Območje/država prvega prebivališča	2011	2015	2018	2021
Skupaj	2.050.189	2.062.874	2.066.880	2.108.977
Slovenija	1.821.601	1.825.258	1.816.654	1.816.153
Tuja država prvega prebivališča – skupaj	228.588	237.616	250.226	292.824
Države nekdanje SFRJ*	198.242	158.385	170.572	209.770
BIH	96.897	100.880	107.677	132.579
Črna gora	2.811	2.843	3.344	3.428
Hrvaška	49.158	/	/	/
Kosovo	9.350	11.952	17.051	23.691
Severna Makedonija	13.658	15.637	17.128	19.824

10 Več o tem je zapisano v nadaljevanju prispevka – v poglavju 3.3.

Območje/država prvega prebivališča	2011	2015	2018	2021
Srbija	26.368	27.073	25.372	30.248
Države EU	21.182	68.090	65.808	64.772
Avstrija	3.164	2.820	2.641	2.794
Bolgarija	793	1.179	1.241	1.216
Francija	1.244	1.167	1.119	1.132
Hrvaška	/	46.995	44.994	43.292
Italija	3.134	3.646	4.136	4.597
Nemčija	8.480	7.586	7.254	7.627
Slovaška	549	600	541	568
Združeno kraljestvo	545	558	642	/
Druge članice EU	3.273	3.539	3.240	3.546
Druge evropske države	4.238	5.530	7.144	9.583
Ruska federacija	1.120	2.082	3.009	3.962
Švica	1.112	980	922	982
Ukrajina	1.406	1.803	2.495	2.914
Združeno kraljestvo	/	/	/	840
Ostale evropske države	600	665	718	885
Afrika	538	710	822	1.072
Južna Amerika	686	734	832	1.040
Severna in Srednja Amerika	1.431	1.446	1.524	1.714
Azija	1.813	2.325	3.151	4.458
Avstralija in Oceanija	458	396	373	415

* Seštevek od leta 2015 ne upošteva Hrvaške, saj je leta 2013 vstopila v EU; od leta 2015 je tako upoštevana v skupini držav EU.

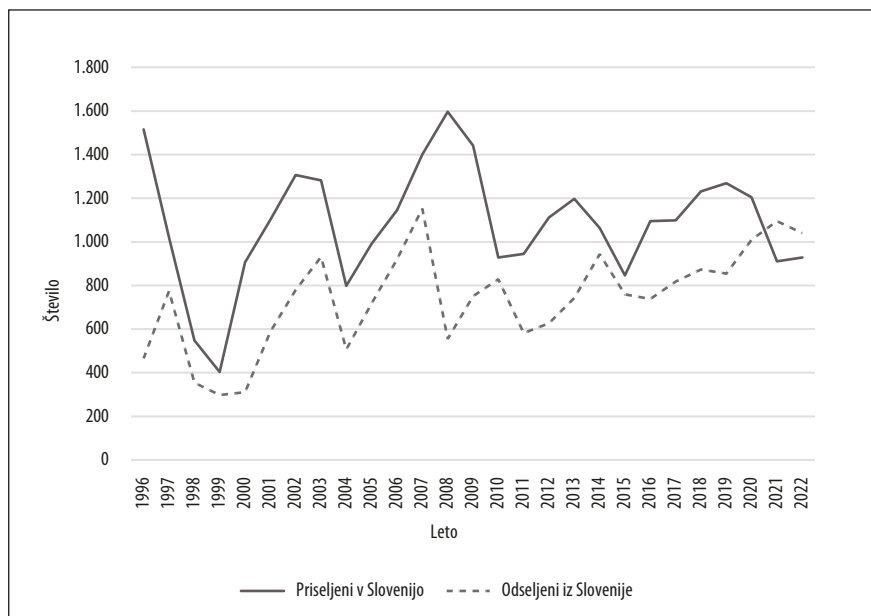
Vir: SiStat, ID tabele: 05E4003S.

Tudi če analiziramo podatke o deležu priseljencev s prvim prebivališčem na Hrvaškem glede na število vseh priseljencev v posameznem letu, je razvidno, da je ta delež od leta 2014 dalje v upadu. Upadel je z 9,4 % leta 2014 na 2,8 % leta 2022.

Podatki o priseljevanju in odseljevanju oseb s hrvaškim državljanstvom kažejo, da je Slovenija vse do leta 2021 beležila pozitiven selitveni prirast hrvaških državljanov. Med letoma 1996 in 2022 se je povprečno na letni ravni

priselilo 1.085 in odselilo 741 hrvaških državljanov (selitveni prirast je torej znašal povprečno + 343 hrvaških državljanov letno). Največ priseljevanja je bilo v letih 2008 in 2009 – do začetka gospodarske krize. Po gospodarski krizi je prišlo do upada priseljevanja hrvaških državljanov, ki pa je kasneje spet začelo naraščati, vendar ni več doseglo obsega iz obdobja pred krizo. Po letu 2020 je priseljevanje hrvaških državljanov spet precej upadlo, povečalo pa se je izseljevanje in v letu 2021 je Slovenija prvič v obravnavanem obdobju zabeležila negativen selitveni prirast hrvaških državljanov (– 184 oseb), ki se je nadaljeval tudi v letu 2022 (– 112 oseb). Hrvaški državljani se še vedno uvrščajo med bolj številčne skupine letno priseljenih tujih državljanov.

Graf 2: Hrvaški državljani, priseljeni v Slovenijo in odseljeni iz Slovenije, 1996–2022

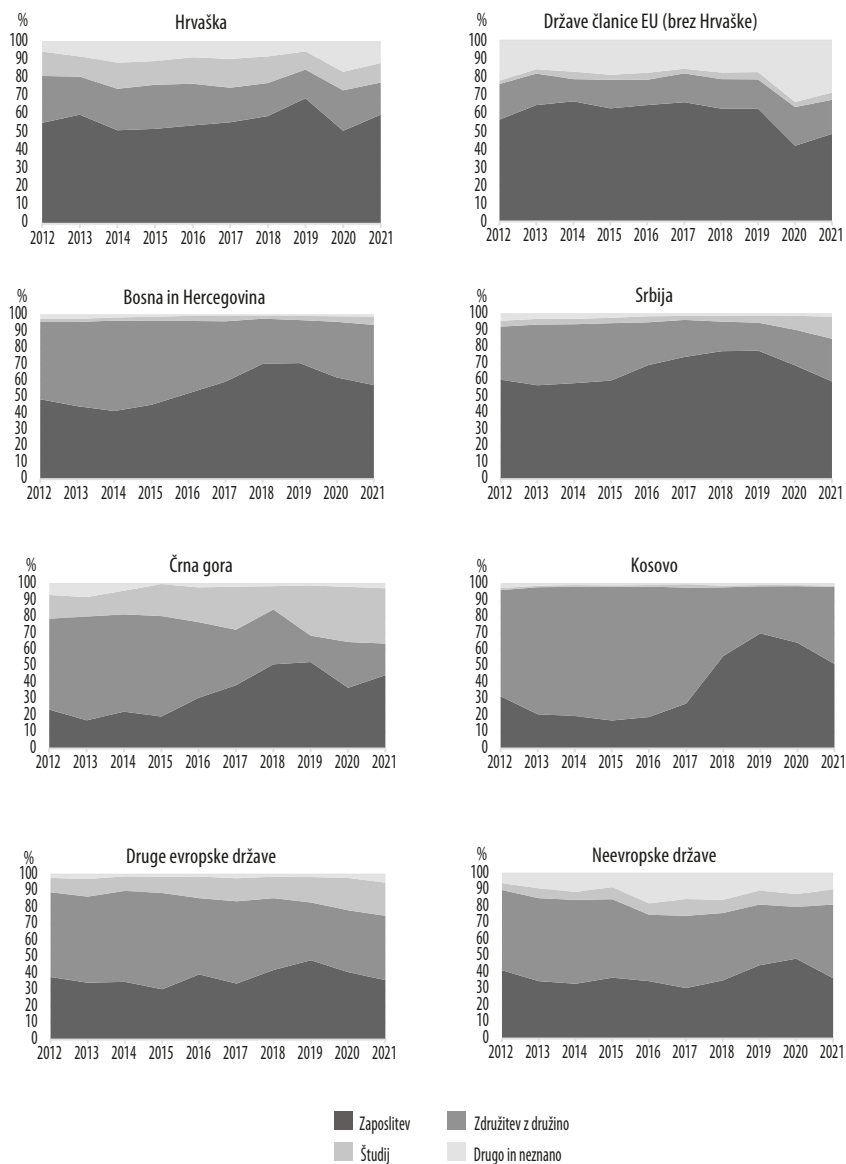
Vir: SiStat, ID tabele: 05N1008S.

Struktura namena priselitve, kot jo izkazuje statistika, ne podaja celostne slike o dejanskih razlogih ali motivih posameznikov za selitev. Ti razlogi so lahko drugačni od uradno zabeleženih oziroma so pogosto kombinacija različnih motivov, ki so lahko tudi vzročno-posledično povezani. Raziskave kažejo, da je vzrok za selitev pogosto kombinacija različnih dejavnikov, od individualnih (želja po boljšem življenju, selitev zaradi združitve z družinskimi člani, selitev zaradi pridobivanja izobrazbe ali specializacije), ekonomskih (potreba po delovni sili v državi priselitve oziroma pomanjkanje delovnih mest v državi izvora, boljši zaslužek v državi priselitve) in okoljskih dejavnikov (selitev

zaradi podnebnih sprememb ali naravnih nesreč) do političnih oziroma varnostnih dejavnikov. Pomembno vlogo kot motiv za preseljevanje imajo tudi socialna omrežja (posamezniki se preselijo, ker so to pred njimi že naredili mnogi prijatelji, sosedje ali sorodniki), ki vplivajo na to, da se sčasoma splete močna samovzdržujoča se transnacionalna mreža (Suárez-Orozco & Suárez-Orozco 2001, 21; Josipović 2006). Poleg tega vplivajo še kulturni dejavniki, kot na primer podobnost jezika med državo izvora in državo priselitve, pa tudi zgodbe o boljšem življenju v državi priselitve in s tem boljših možnostih za potomce priseljencev, ki jih posredujejo mediji ali se širijo preko ustnega izročila (Suárez-Orozco & Suárez-Orozco 2001, 22).

Najpogosteje se informacije o namenu oziroma razlogu priselitve pridobijo iz podatkov, navedenih v dokumentaciji za pridobitev vizuma ali dovoljenja za prebivanje priseljenca v državi priselitve. SURS podatke o namenu priselitve za priseljene tuje državljane izpelje na podlagi podatkov o razlogu za izdajo dovoljenja za prebivanje, ki so del Centralnega registra prebivalstva. Ti statistični podatki kažejo, da je zaposlitev na splošno glavni razlog za priseljevanje tujih državljanov, tudi Hrvatov, v Slovenijo. Že pred letom 1991 so se Hrvati priseljevali v Slovenijo, ki je bila gospodarsko bolj razvit del Jugoslavije, zaradi večjih potreb po delovni sili. Drug pomemben razlog za priseljevanje tujcev je združitev družine. To velja tudi za hrvaške priseljenke. V obdobju 2012–2021 se je vsako leto v povprečju dobrih 57 % hrvaških državljanov, ki so se priselili v Slovenijo, priselilo zaradi zaposlitve, dobrih 20 % pa zaradi združitve družine. Študij je po podatkih SURS-a veliko manj pogost razlog za priseljevanje tujcev v Slovenijo, še vedno pa je relevanten razlog za priseljevanje hrvaških državljanov – v povprečju je na letni ravni delež priselitev zaradi študija med priseljenimi hrvaškimi državljani približno 12 %. Nekoliko večji delež priselitev zaradi študija imajo samo črnogorski državljani in državljani drugih evropskih držav – nečlanic EU, v letu 2021 pa tudi državljani Srbije. V šolskem letu 2022/2023 je bilo na študij v Sloveniji vpisanih po več kot 1.000 študentov iz Hrvaške, Srbije, Severne Makedonije ter BIH. Glede na državo stalnega prebivališča je bilo v Sloveniji med tujimi študenti 17,7 % študentov iz Hrvaške, 17,5 % iz Srbije, 16,9 % iz Severne Makedonije, 15,7 % iz BIH, 5,5 % iz Italije, 4,2 % iz Ruske federacije, 4,1 % iz Indije, 3,3 % iz Črne gore, 2,4 % iz Ukrajine, 1,4 % iz Kosova in 11,3 % iz drugih držav (države z manj kot 100 študenti) (Pečan 2023).

Graf 3: Priseljeni tuji državljani po namenu priselitve in državi državljanstva,¹¹ Slovenija, 2012–2021

Vir: SiStat, ID tabele: 05N3102S.

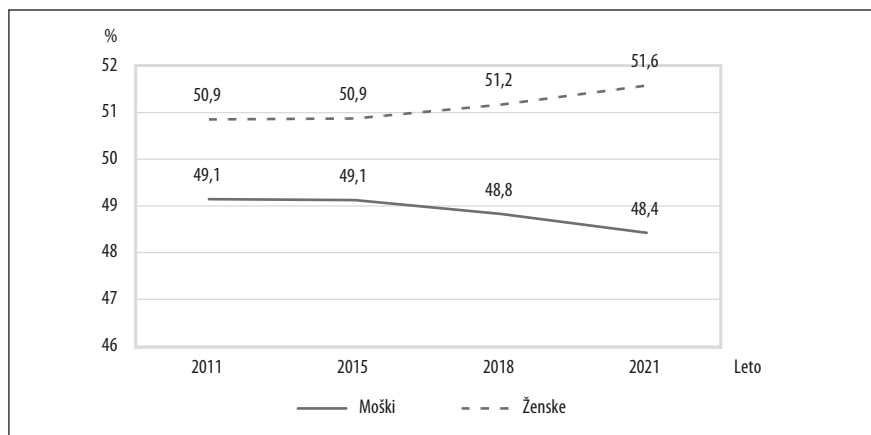
11 Pojasnilo SURS: V vsakem letu so po kategorijah namena priselitve seštete osebe po njihovi državi državljanstva, ki so v izbranem koledarskem letu dosegle pogoj 12 mesecev prebivanja na začasnem naslovu v Sloveniji ali stalno prebivališče v Sloveniji. V posameznem letu so objavljene le na novo priseljene osebe.

3 Demografske značilnosti prebivalstva Slovenije, katerega prvo prebivališče je Hrvaška

3.1 Spolna struktura

Običajno v priseljenjskih populacijah prevladujejo moški. Sredi leta 2020 so ženske predstavljale nekaj manj kot polovico (48,1 %) vseh priseljencev¹² na svetu. Drugače pa se razmerje med spoloma kaže v Evropi in Severni Ameriki, kjer so v letu 2020 ženske predstavljale nekaj več kot polovico vseh priseljencev. Delež žensk med vsemi priseljenci je v Evropi dosegel 51,6 %, v Severni Ameriki pa 51,8 % (UN DESA 2020). V Sloveniji je večje število moških kot žensk značilno za večino priseljenjskih skupin (glede na državo/območje prvega prebivališča). Izjema so priseljenci iz evropskih držav (brez držav nekdanje SFRJ) ter priseljenci iz Južne, Srednje in Severne Amerike. Med prebivalci Slovenije, ki imajo prvo prebivališče na Hrvaškem, je sicer prav tako nekaj več žensk (leta 2021 jih je bilo 51,6 %) kot moških, vendar je spolna struktura precej uravnotežena.¹³

Graf 4: Delež moških in žensk med prebivalci Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem, v letih 2011, 2015, 2018 in 2021

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4003S.

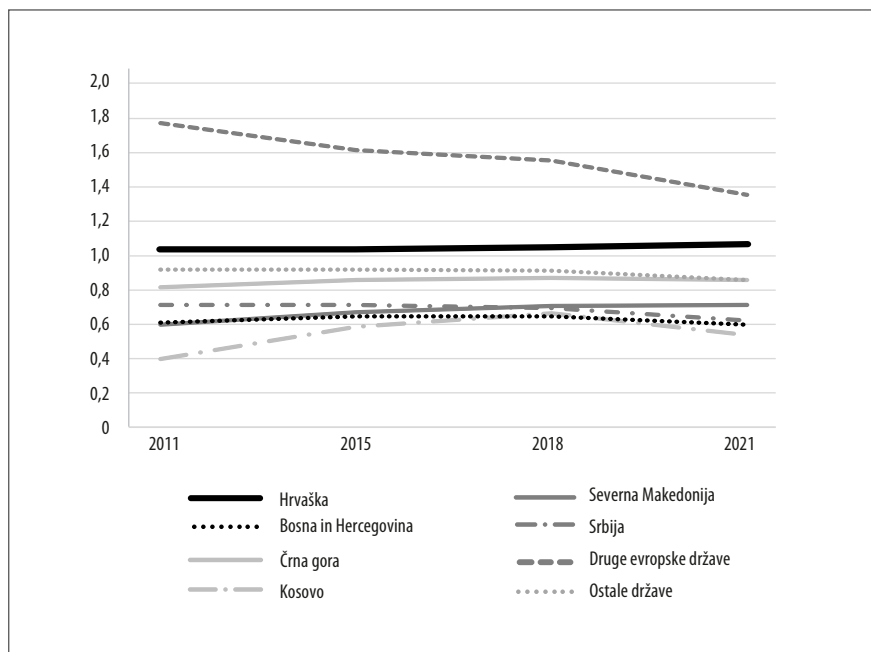
12 S priseljenci imamo v mislih osebe, ki so se priselile iz druge države, iz tujine. Notranji selivci, se pravi tisti, ki se selijo znotraj iste države, v to niso všteti.

13 Drugačno spolno strukturo kažejo popisni podatki leta 1981 in 1991. Kot ugotavljata Klemenčič & Klemenčič (1997, 156): »Starostna in spolna struktura hrvaškega prebivalstva jasno kaže na vse značilnosti priseljenjske populacije, prevladovanje moškega prebivalstva v starostnih kategorijah od 20. do 49. leta.« Med prebivalci, starimi

Kot je razvidno iz grafa 5, ima populacija priseljencev s prvim prebivališčem na Hrvaškem najbolj uravnoteženo spolno strukturo med vsem priseljskimi skupinami v Sloveniji. Kot razlaga Šircljeva (2003, 92), je

[n]arava priseljavanja s Hrvaške /.../ namreč drugačna od tistega iz oddaljenejših krajev nekdanje Jugoslavije. Jezikovne in kulturne razlike med prebivalstvom s slovenskim in prebivalstvom s hrvaškim jezikom kot maternim jezikom so majhne, poleg tega pa dolga meja med nekdanjima republikama in sedanjima državama omogoča številne obmejne selitve. Te selitve imajo značaj lokalnih selitev, ki pa običajno niso izrazito spolno selektivne.

Graf 5: Razmerje med spoloma (ženske : moški) med priseljenci v Sloveniji po območju/državi prvega prebivališča, v letih 2011, 2015, 2018 in 2021

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4003S.

Tako kot se v primeru Evrope in Severne Amerike predvideva, da je večji delež priseljenk v teh regijah posledica kombinacije dveh dejavnikov, prisotnosti starejše priseljske populacije in daljše pričakovane življenjske dobe žensk v primerjavi z moškimi (MDP 2023), to verjetno velja tudi za populacijo prebivalcev Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem.

od 20 do 49, ki so se opredeli za hrvaško narodnost, je bilo leta 1981 47 % žensk in 53 % moških, leta 1991 pa že 49,7 % žensk in 50,3 % moških.

Tabela 5: Priseljeni prebivalci Slovenije po državi/območju prvega prebivališča in po spolu, v letih 2011, 2015, 2018 in 2021

Država prvega prebivališča	2011		2015		2018		2021	
	Moški	Ženske	Moški	Ženske	Moški	Ženske	Moški	Ženske
	%	%	%	%	%	%	%	%
Hrvaška	49,1	50,9	49,1	50,9	48,8	51,2	48,4	51,6
Bosna in Hercegovina	62,2	37,8	60,8	39,2	60,9	39,1	62,7	37,3
Črna gora	55,1	44,9	53,9	46,1	53,6	46,4	54,0	46,0
Kosovo	71,7	28,3	63,2	36,8	60,2	39,8	65,2	34,8
Severna Makedonija	62,7	37,3	59,9	40,1	58,7	41,3	58,5	41,5
Srbija	58,4	41,6	58,5	41,5	59,1	40,9	61,8	38,2
Druge evropske države	36,1	63,9	38,3	61,7	39,2	60,8	42,5	57,5
Ostale države	52,0	48,0	52,3	47,7	52,4	47,6	53,9	46,1

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4003S.

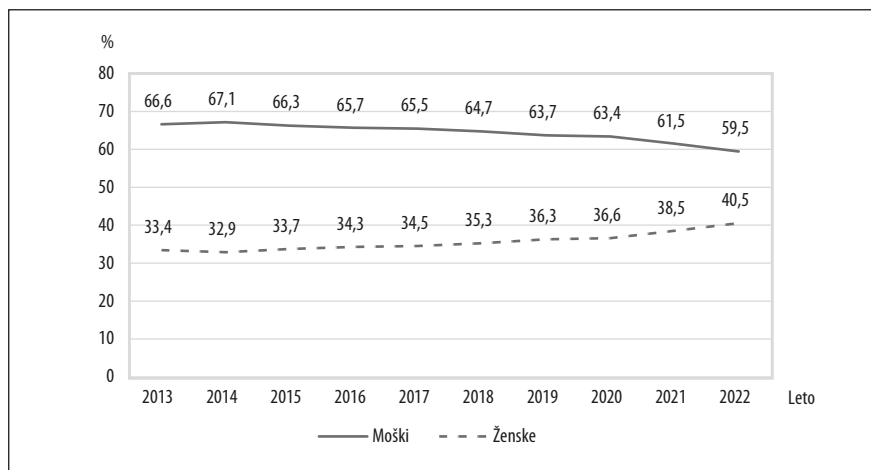
Tabela 6: Število in delež prebivalcev Slovenije, ki so imeli prvo prebivališče na Hrvaškem oziroma so bili imetniki državljanstva Hrvaške, po spolu, v letih 2011, 2015, 2018 in 2021

Leto registrskega popisa		2011			2015			2018			2021		
Spol		Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
Država prvega prebivališča je Hrvaška	Št	49.158	24.159	24.999	46.995	23.087	23.908	44.994	21.971	23.023	43.292	20.963	22.329
	%	100	49,1	50,9	100	49,1	50,9	100	48,8	51,2	100	48,4	51,6
Država državljanstva je Hrvaška	Št	7.738	5.129	2.609	8.805	5.834	2.971	9.472	6.131	3.341	10.234	6.292	3.942
	%	100	66,3	33,7	100	66,3	33,7	100	64,7	35,3	100	61,5	38,5

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4006S in 05E1008S.

Drugačna pa je spolna struktura populacije, ki jo sestavljajo prebivalci Slovenije s hrvaškim državljanstvom. V tej populaciji prevladujejo moški. Predvidoma gre tu v veliki večini za novejše priseljence. Vendar se tudi pri tej populaciji delež žensk, zlasti po letu 2017, povečuje. V letu 2022 je bilo med prebivalci s hrvaškim državljanstvom 59,5 % moških in 40,5 % žensk.

Graf 6: Delež moških in žensk med prebivalci Slovenije s hrvaškim državljanstvom, 2013–2022

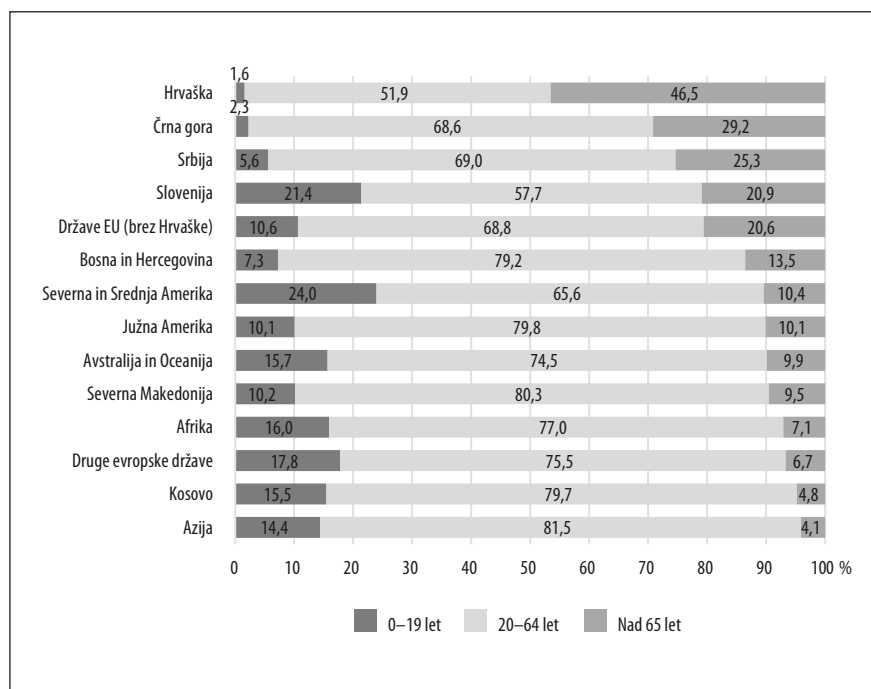

Vir: SiStat, ID tabele: 05E1008S.

3.2 Starostna struktura

Hrvaška skupnost (glede na narodnost ali materni jezik) je že ob popisu 2002 imela velik delež prebivalcev, starejših od 65 let, v primerjavi z drugimi narodnimi skupnostmi z območja nekdanje SFRJ. Leta 2018 je imela populacija prebivalcev Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem največji delež starejših od 65 let med vsemi priseljenjskimi skupinami, kar 41 %, v treh nadaljnjih letih pa se je ta delež povzpел že na 46,5 %. Delež prebivalcev, starejših od 65 let, med prebivalci Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem je precej večji od deleža starejših od 65 let med prebivalci, rojenimi v Sloveniji, ki je bil leta 2021 20,9 %.

Velik delež starejšega prebivalstva in velik delež posameznikov, ki imajo slovensko državljanstvo, med posamezniki s prvim prebivališčem na Hrvaškem nakazuje, da gre za skupnost z (relativno) dolgo zgodovino priseljevanja v Slovenijo.

Graf 7: Prebivalstvo Slovenije po državi/območju prvega prebivališča in starosti, 2021

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4003S.

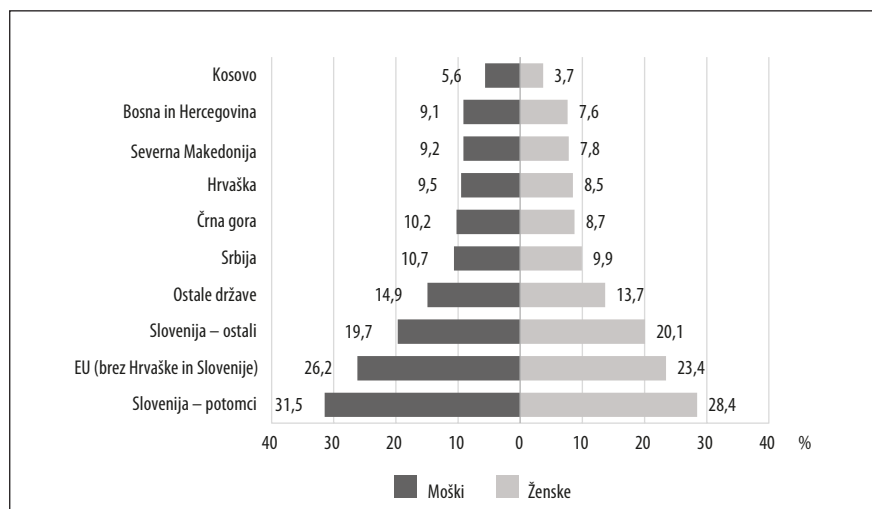
3.3 Zakonske zveze, zunajzakonske skupnosti in rodnost

V Sloveniji narašča število in delež oseb, ki živijo v zunajzakonskih skupnostih. Leta 2002 so zunajzakonski pari predstavljali 9,3 %, leta 2021 pa 22,7 % med vsemi pari (v to niso všteti istospolni pari).

Prebivalci Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem imajo enega najnižjih deležev zunajzakonskih skupnosti: po podatkih SURS-a iz leta 2018 samo okoli 9 % moških in žensk (natančneje 9,5 % moških in 8,7 % žensk), ki živijo v partnerskih skupnostih, ni bilo poročenih. Ti podatki prebivalce s prvim prebivališčem na Hrvaškem uvrščajo med tiste skupine, ki so najbolj tradicionalne v tem pogledu. Vendar je treba pri tem upoštevati, da ima populacija priseljencev iz Hrvaške med vsemi priseljenjskimi skupinami tudi najstarejšo starostno strukturo, se pravi največji delež starega prebivalstva, tako da je povsem možno, da je med mladimi Hrvati v Sloveniji delež zunajzakonskih skupnosti vseeno nekoliko večji. Kot je razvidno iz grafa 8, je bil sicer

delež zunajzakonskih skupnosti največji med potomci priseljencev,¹⁴ rojenimi v Sloveniji (okoli 30 %), med priseljenci iz drugih držav članic EU (okoli 25 %) in med prebivalci Slovenije brez priseljenkega ozadja (okoli 20 %).

Graf 8: Delež prebivalcev Slovenije, ki živijo v zunajzakonski skupnosti, po državi/območju prvega prebivališča, tipu priseljenosti in spolu, 2018

Vir: SURS a.

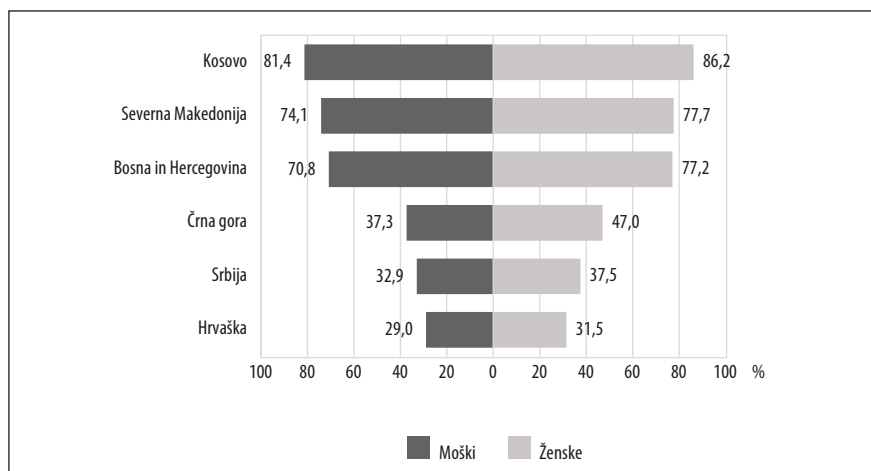
Večje število etnično mešanih zakonov lahko razumemo kot znak, da različna etnična pripadnost posameznikov ni razumljena kot družbena in kulturna razlika, ki bi ustvarjala oviro za obstoj zakonske zveze. Poroka priseljenca s pripadnikom večinske skupnosti bi lahko pomenila odstranitev še ene »ovire« v procesu integracije. Vendar bi bilo nerealno pričakovati, da bodo etnično mešani zakoni med dvema etničnima skupnostma izbrisali ali zmanjšali vse razlike ali izboljšali medetnične odnose v celotni populaciji. V določenih primerih se lahko zgodi celo prav nasprotno, da osebne interakcije med skupnostmi spodbudijo konflikte s tem, ko postajajo ekonomske, socialne ali kulturne razlike še bolj vidne (Kalmijn 1998).

Populacija s prvim prebivališčem na Hrvaškem ima v primerjavi z drugimi priseljenjskimi skupinami v Sloveniji (iz drugih delov nekdanje SFRJ) največji delež etnično mešanih zakonov oziroma zunajzakonskih skupnosti. Kot je razvidno iz spodnjega grafa, je le 31,5 % žensk in 29 % moških, priseljenih iz Hrvaške, poročenih ali živijo v skupnosti s partnerji, ki so se prav

¹⁴ Potomce priseljencev smo opredelili kot prebivalce Slovenije s prvim prebivališčem v Sloveniji (ne glede na državljanstvo), katerih vsaj eden od staršev je imel prvo prebivališče v tujini.

tako priselili iz Hrvaške. Pri nekaterih drugih skupinah je delež endogamnih zvez bistveno večji (največji je pri priseljencah s Kosova (81,4 % pri moških oziroma 86,2 % pri ženskah), sledijo priseljenca iz Severne Makedonije (74,1 oziroma 77,7 %) ter priseljenca iz BIH (70,8 oziroma 77,2 %). Pri tem moramo upoštevati, da narodne pripadnosti ni mogoče enoznačno povezovati z državo prvega prebivališča. Kot je bilo že omenjeno, določen delež priseljencev hrvaške narodnosti v Sloveniji izvira iz BIH ali Srbije, tako da je povsem možno, da je delež endogamnih zvez tudi med hrvaškimi priseljenca nekoliko večji kot kažejo deleži v grafih 9, 10 in 11 (spodaj).

Graf 9: Delež prebivalcev Slovenije, ki živijo v endogamnih zvezah, po državi prvega prebivališča, 2018

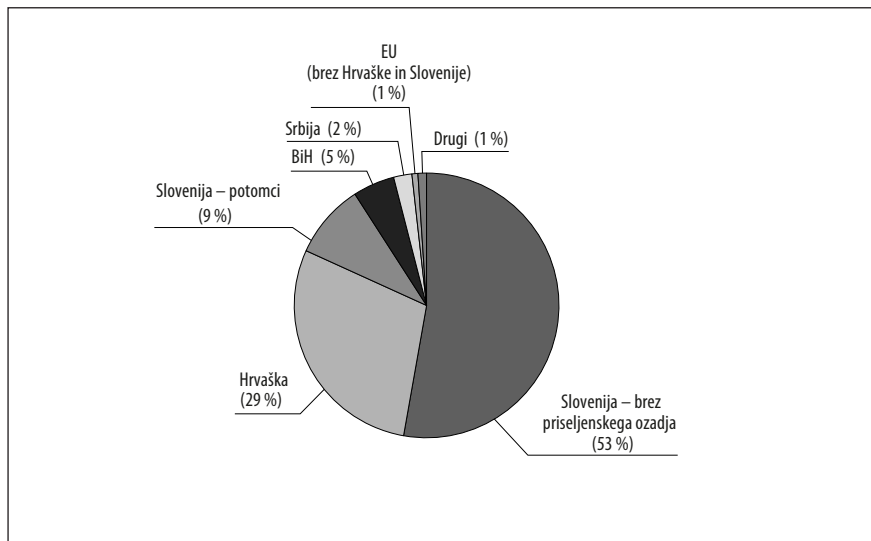

Vir: SURS.

Največji delež (okoli 50 %) priseljencev iz Hrvaške živi v zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti s Slovincem ali Slovenko brez priseljenkega ozadja. Sledijo zakonske zveze ali zunajzakonske skupnosti z osebami, ki so se prav tako priselile iz Hrvaške (okoli 30 %), znatno manjši pa je delež zakonskih zvez ali zunajzakonskih skupnosti s potomci priseljencev, rojenimi v Sloveniji (okoli 8 %), in s priseljenca iz BIH (5–8 %). Da so Hrvati »med vsemi etničnimi pripadnostmi v smislu poročnosti najbolj heteroetnični«, je v svoji raziskavi ugotovil tudi Josipovič (2004, 122).

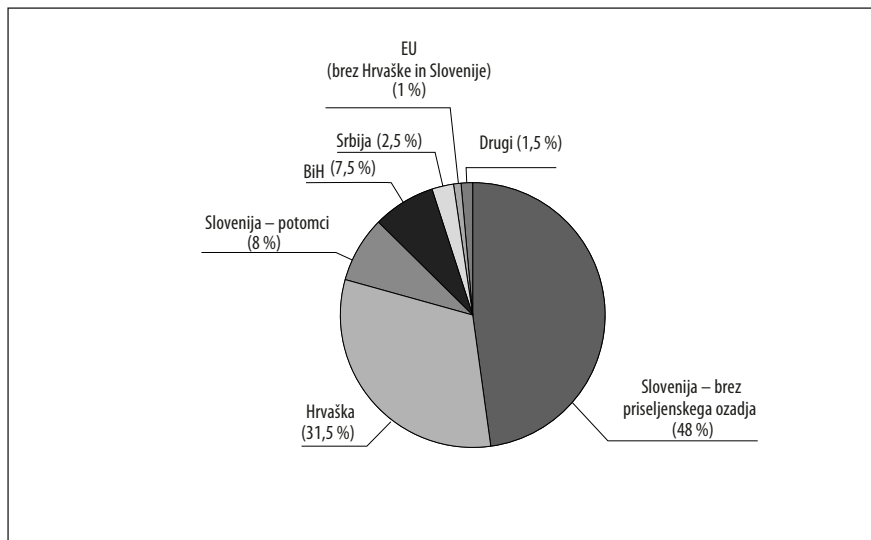
Takšna struktura partnerskih skupnosti glede na prvo prebivališče in tip priseljenosti partnerjev po eni strani kaže na dobro integracijo priseljencev iz Hrvaške v Slovenijo, po drugi strani pa predstavlja tudi večjo verjetnost za njihovo asimilacijo.

Graf 10: Moški s prvim prebivališčem na Hrvaškem, glede na prvo prebivališče in tip priseljenosti njihove partnerke, Slovenija, 2018

Vir: SURS a.

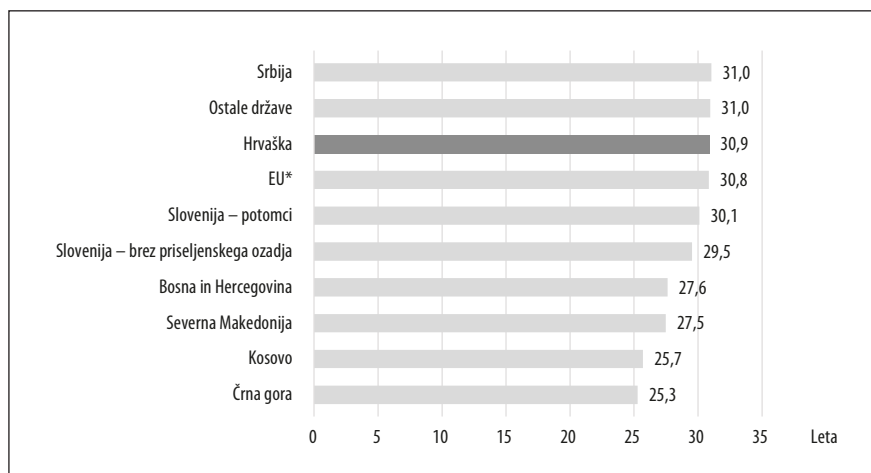
Graf 11: Ženske s prvim prebivališčem na Hrvaškem, glede na prvo prebivališče in tip priseljenosti njihovega partnerja, Slovenija, 2018

Vir: SURS a.

Priseljenke s prvim prebivališčem na Hrvaškem se v povprečju (tako kažejo podatki za leto 2018) pozno odločajo za otroke – pri 30,9 letih, kar je med najstarejšimi v državi.

Graf 12: Povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka, glede na prvo prebivališče in tip priseljenosti matere, Slovenija, 2018

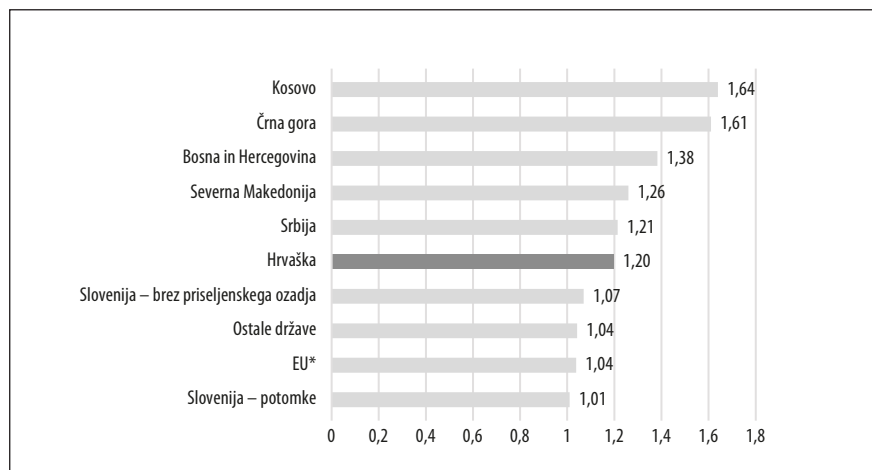
* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SURS a.

Šircljeva (2006, 226) je na podlagi podatkov o številu živorojenih otrok žensk, starejših od 15 let, za popise 2002, 1991 in 1981 ugotavljala, da imajo prebivalke Slovenije generacije 1911–1925, ki so se ob popisu narodnostno opredelile kot Slovenke, višjo rodnost v primerjavi s prebivalkami, ki so se ob popisu narodnostno opredelile kot Hrvatice in Srbkinje.¹⁵ Število pripadnic posameznih manjšinskih narodov je šele pri tej generaciji postalo zadostno za ugotavljanje morebitnih razlik v rodnem obnašanju posameznih narodov, ki živijo na ozemlju Slovenije. Višjo rodnost Slovenk v primerjavi s Hrvaticami in Srbkinjami Šircljeva delno razlaga z ugotovitvijo, da se je rodnost v njihovih izvornih državah, torej na Hrvaškem, v Srbiji in Vojvodini, začela zniževati prej kot v Sloveniji. V mlajših generacijah se je zaradi priseljevanja število pripadnic narodov nekdanje SFRJ povečalo in tako je bilo možno v izračun končnega potomstva vključiti tudi Muslimanke, Bošnjakinje, Bosanke, Albanke in Rominje. Vse našteje so imele višjo rodnost kot Slovenke (Širclj 2006, 227).

¹⁵ Nižjo rodnost Hrvatice v primerjavi s Srbkinjami Josipovič pripisuje med drugim tudi različni poselitvi obeh skupnosti, torej vplivom geografskega okolja. Medtem ko Srbkinje živijo pretežno v mestih, je poseljenost Hrvatice bolj razpršena, najbolj pa so zastopane v obmejnem pasu s Hrvaško (Josipovič 2006, 151).

Graf 13: Povprečno število otrok na žensko (starost 15–49 let), po državi/območju prvega prebivališča ženske in tipu priseljenosti, Slovenija, 2018

* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SURS a.

Podatki o povprečnem številu otrok na žensko v Sloveniji v letu 2018 pa kažejo, da imajo priseljenke z območja nekdanje SFRJ v povprečju več otrok kot ostale prebivalke Slovenije. To velja tudi za priseljenke iz Hrvaške, ki imajo v starosti od 15 do 49 let v povprečju 1,2 otroka, kar je najmanj med priseljenkami z območja nekdanje Jugoslavije, vseeno pa več od Slovenk in priseljenk iz drugih držav.

4. Socialno-ekonomske značilnosti prebivalstva Slovenije, katerega država prvega prebivališča je Hrvaška

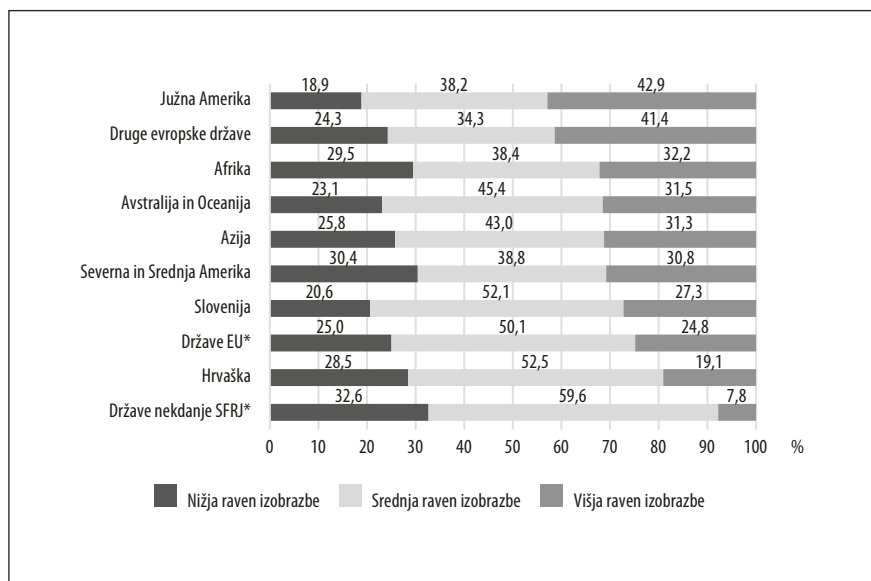
4.1 Izobrazbena struktura

Priseljenci v Sloveniji imajo v primerjavi s priseljenci v mnogih drugih državah (države Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) in države EU) manjši delež visoko izobraženih.¹⁶ Po podatkih za leto 2021 so

¹⁶ V letu 2017 je imelo kar 37 % priseljenih prebivalcev v starosti od 15 do 64 let v povprečju držav članic OECD (35 držav) visoko raven izobrazbe, med nepriseljenim prebivalstvom pa je delež visoko izobraženih znašal 33 %. V Sloveniji je bilo visoko izobraženih med priseljenimi 18 %, medtem ko je bilo visoko izobraženih med prebivalci, rojenimi v Sloveniji, 32 %. Se je pa delež visoko izobraženih priseljencev tudi v Sloveniji povečal v obdobju 2007–2017, in sicer za 6,1 odstotno točko (OECD/EU 2018, 66–67).

imeli prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem precej večji delež visoko izobraženih (19,1 % oseb z višjo in visoko izobrazbo skupaj) v primerjavi s prebivalci, ki so imeli prvo prebivališče na območju drugih držav nekdanje SFRJ (7,8 %), ter manjši delež visoko izobraženih v primerjavi s prebivalci, ki so imeli prvo prebivališče v Sloveniji (27,3 %) in v drugih tujih državah. Vendar to kažejo šele novejši statistični podatki. Iz podatkov preteklih popisov je razvidno, da so imeli precej večje deleže oseb z višjo oziroma visoko izobrazbo kot Hrvati prebivalci, opredeljeni kot Črnogorci v popisih od leta 1971 do 2002, ter prebivalci, opredeljeni kot Makedonci in Srbi v popisih od leta 1971 do 1991 (Šircelj 2003, 132).

Graf 14: Prebivalci Slovenije, stari 15 let ali več, po državi/območju prvega prebivališča in izobrazbi, 2021

* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4004S.

Deleža višje oziroma visoko izobraženih sta pri moških in ženskah s prvim prebivališčem na Hrvaškem izenačena, se pa razlike med spoloma kažejo pri nižjih stopnjah izobrazbe. Med ženskami je precej večji delež oseb, ki imajo zaključeno le osnovnošolsko izobrazbo (ženske 39 %, moški 17,2 %), in manjši delež tistih, ki imajo zaključeno srednješolsko izobrazbo (ženske 41,8 %, moški 63,9 %).

Tabela 7: Prebivalci Slovenije, stari 15 let ali več, s prvim prebivališčem na Hrvaškem, po spolu in izobrazbi, 2021

		2021			
Izobrazba		Osnovnošolska ali manj	Srednješolska	Višješolska, visokošolska	Skupaj
Spol – SKUPAJ	Število	12.184	22.472	8.156	42.812
	%	28,5	52,5	19,1	100,0
Moški	Število	3.560	13.234	3.931	20.725
	%	17,2	63,9	19,0	100,0
Ženske	Število	8.624	9.238	4.225	22.087
	%	39,0	41,8	19,1	100,0

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4004S.

4.2 Status aktivnosti

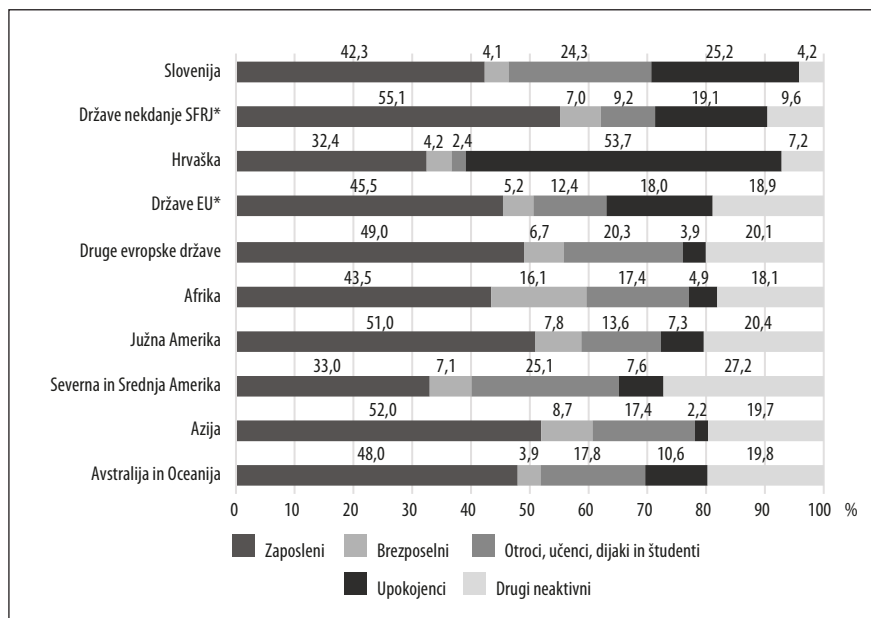
Med vsemi skupinami priseljencev v Sloveniji so imeli priseljenci iz Hrvaške leta 2021 največji delež upokojencev – skoraj 54 % (med prebivalci, starimi 15 let in več), posledično pa tudi najmanjši delež zaposlenih – 32,4 %. To je predvsem posledica staranja prebivalstva. Med moškimi je bilo upokojenih 50 %, med ženskami pa 57,3 %. Prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem so imeli leta 2021 med izpostavljenimi skupinami v grafu 15 poleg priseljencev iz Avstralije in Oceanije najmanjši delež brezposelnih (4,2 %). To je verjetno posledica starostne strukture (velik delež starega prebivalstva) in hkrati relativno visoke izobrazbene stopnje te skupnosti.

Različne raziskave zaznavajo, da je med priseljenci in njihovimi potomci pogosto večji delež brezposelnih kot med večinskim prebivalstvom (Böhning & Zegers de Beijl 1995, 6; Wrench & Modood 2001, 12–13; Münz & Fassmann 2004, 9–11). Tudi v Sloveniji je stopnja brezposelnosti, ki predstavlja odstotni delež brezposelnih v aktivnem prebivalstvu,¹⁷ višja med priseljenci kot med rojenimi v Sloveniji (Medvešek et al. 2022, 86). Priseljenci iz Hrvaške so glede stopnje registrirane brezposelnosti¹⁸ v primerjavi z drugimi priseljenjskimi skupinami nekje v sredini. Leta 2019 je stopnja registrirane brezposelnosti v tej skupini znašala 10,8 %.

17 Aktivno prebivalstvo sestavljajo delovno aktivni prebivalci (zaposleni in samozaposleni) in brezposelne osebe skupaj.

18 Stopnja registrirane brezposelnosti se izračuna na podlagi registrskih podatkov o brezposelnih, ki jih zbira Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje v Registru brezposelnih oseb.

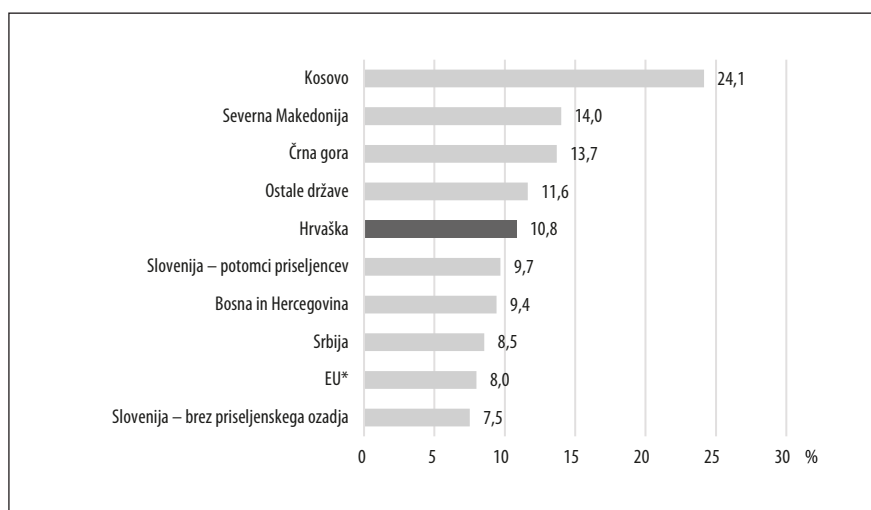
Graf 15: Prebivalci Slovenije, stari 15 ali več let, po aktivnosti in državi/območju prvega prebivališča, 2021

* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SiStat, ID tabele: 05E4005S.

Graf 16: Stopnja registrirane brezposelnosti med prebivalci Slovenije, po tipu priseljenosti in državi/območju prvega prebivališča, 2019

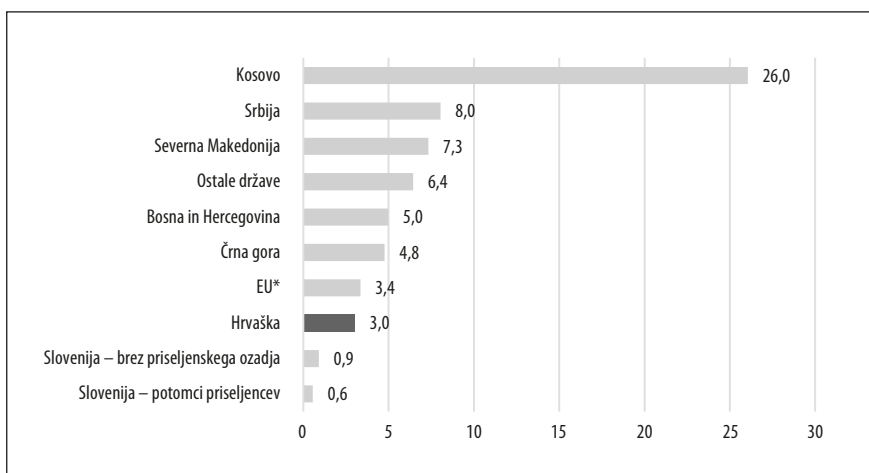

* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SURS c.

Razlika v stopnji registrirane brezposelnosti med ženskami in moškimi v skupini priseljencev s prvim prebivališčem na Hrvaškem je bila leta 2019 tri odstotne točke (ženske 12,5 %, moški 9,5 %), kar je najmanjša razlika med vsemi obravnavanimi priseljenjskimi skupinami.

Graf 17: Razlika v stopnji registrirane brezposelnosti med ženskami in moškimi (Ž – M), po državi/območju prvega prebivališča in tipu priseljenosti, 2019, v odstotnih točkah

* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SURS c.

4.3 Dohodki in socialni prejemki

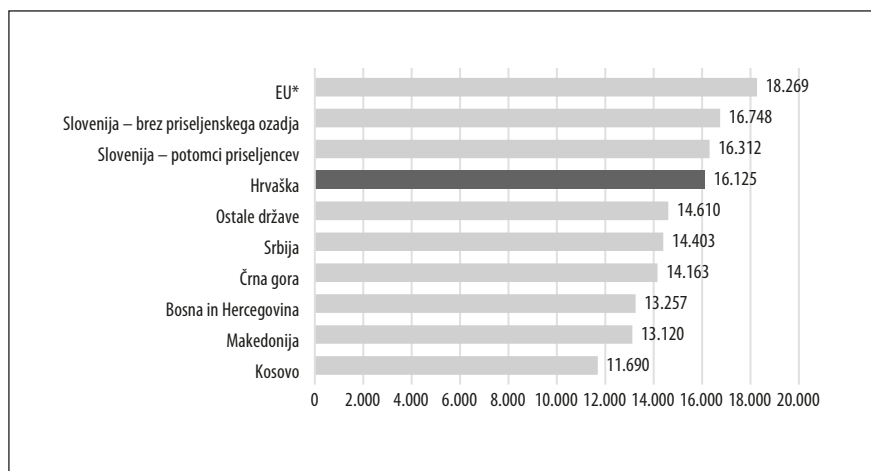
V finančnem oziroma dohodkovnem pogledu prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem sodijo med boljše situirane skupine prebivalstva v Sloveniji. To se kaže tako skozi podatke o dohodkih iz dela,¹⁹ kjer prebivalci s prvim

19 Dohodek iz dela je dohodek iz delovnega razmerja (plača, nadomestilo plače in povračilo stroškov v zvezi z delom, npr. za prehrano med delom ter za prevoz na delo in z dela, bonitete, regres za letni dopust, jubilejne nagrade, odpravnine ob upokojitvi in solidarnostne pomoči, premije za prostovoljno dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, dohodek za vodenje družbe in drugi dohodki iz delovnega razmerja), dohodek dijakov in študentov, ustvarjen z delom prek pooblaščenih organizacij, dohodki iz drugega pogodbenega razmerja (dohodki verskih delavcev, preostali dohodki iz drugega pogodbenega razmerja, dohodki od osebnega dopolnilnega dela, prejemki za občasno delo invalidov, ki niso v delovnem razmerju, dohodki, prejeti na podlagi pogodbe o vojaški službi v rezervni sestavi, prejemki pripornikov, obsojencev in mladoletnikov za delo v prevzgojnem domu, prejemki za opravljanje občasne ali začasne nege ali pomoči invalidom), dohodek iz dejavnosti (dobiček, ugotovljen na podlagi

prebivališčem na Hrvaškem v primerjavi z ostalimi skupinami dosegajo nadpovprečne rezultate, kot tudi skozi podatke o koriščenju socialnih transferjev, kjer Hrvati predstavljajo skupino, ki prejema najmanj socialnih transferjev.

Poglejmo najprej podatke o dohodkih iz dela. Prebivalci Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem so se leta 2018 s 16.125 EUR povprečnega letnega dohodka uvrščali med skupine z najvišjim povprečnim letnim dohodkom v Sloveniji. Zaostajali so le za priseljenci iz drugih držav EU, Slovenci brez priseljenkega ozadja in potomci priseljencev, rojenimi v Sloveniji.

Graf 18: Povprečni letni dohodek iz dela med prebivalci z dohodkom iz dela 7.200 EUR na leto (približek minimalne plače) ali več, po državi/območju prvega prebivališča in tipu priseljenosti, Slovenija, 2018, v EUR

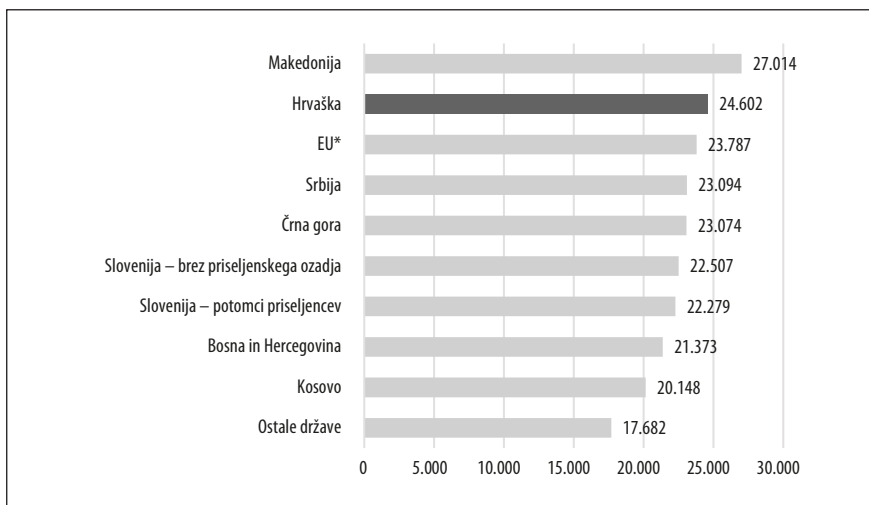
* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SURS a.

Glede dohodkov oseb z visokošolsko izobrazbo so se prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem uvrščali na drugo mesto med vsemi priseljenkimi skupinami v Sloveniji (24.602 € v 2018), a pri tem beležimo velike razlike med spoloma. Ženske so prejemale v povprečju 22.200 €, moški pa 27.100 €. Za vse skupine priseljencev, kot tudi oseb, ki so bile rojene v Sloveniji, sicer velja, da ženske v povprečju zaslužijo manj kot moški, edino med priseljenci iz Črne gore so dohodki med spoloma precej uravnoteženi.

davčnega obračuna, in dohodek iz dejavnosti, ugotovljen z upoštevanjem normiranih stroškov, ali dobiček iz davčnega obračuna akontacije dohodnine od dohodka iz dejavnosti), dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti (katastrski dohodek iz kmetijske in gozdarske dejavnosti (Intihar 2021, 5).

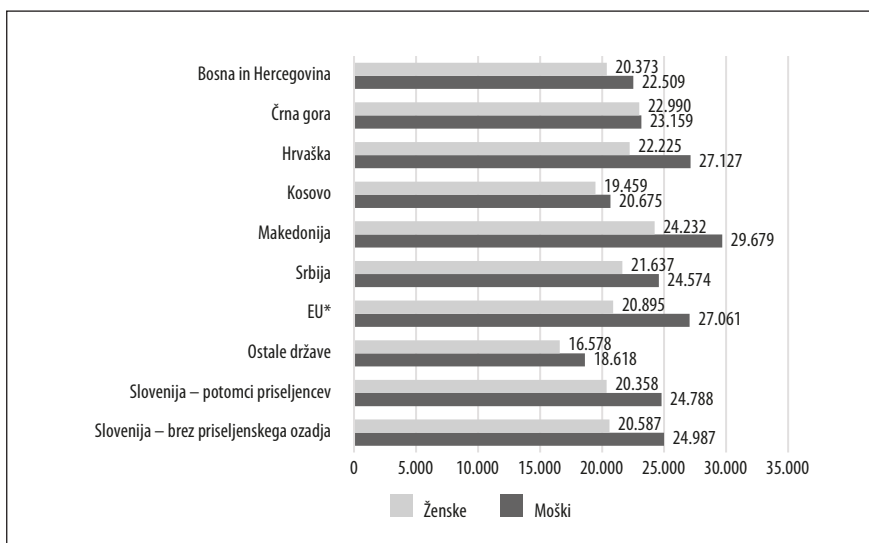
Graf 19: Povprečni letni dohodek oseb z visokošolsko izobrazbo, po državi/območju prvega prebivališča in tipu priseljenosti, Slovenija, 2018, v EUR

* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SURS a.

Graf 20: Povprečni letni dohodek oseb z visokošolsko izobrazbo, po državi/območju prvega prebivališča, tipu priseljenosti in po spolu, Slovenija, 2018, v EUR

* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SURS a.

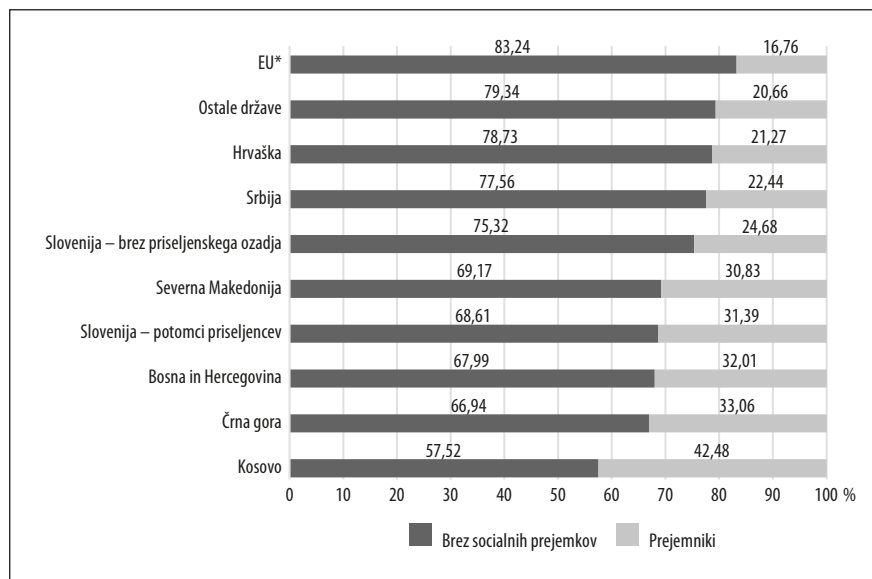
Posameznikom, družinam in skupinam prebivalstva, ki si sami težko zagotovijo določeno raven kakovosti življenja, država v okviru socialnega varstva zagotavlja različne oblike dajatev. Te so lahko v denarju, v obliki storitev (na primer svetovanje, institucionalno varstvo, druge vrste pomoči), lahko pa so tudi stvarne (na primer hrana, obleka, medicinski pripomočki) (Bubnov-Škoberne & Strban 2010, 43–44). Med socialnimi prejemki, ki smo jih upoštevali pri analizi in so vključeni v prikazane podatke, so starševski in družinski prejemki (starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, otroški dodatek, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, plačilo prispevkov za krajši delovni čas in plačilo prispevkov v primeru štirih ali več otrok), socialna pomoč (denarna socialna pomoč in varstveni dodatek) ter dva prejemka iz sistema socialnega zavarovanja (nadomestilo za brezposelnost in invalidska pokojnina).

Primerjava podatkov o prejemnikih socialnih prejemkov po tipu priseljenosti in območju prvega prebivališča v letu 2018 pokaže, da je delež tistih, ki prejemajo socialne prejemke, največji v skupini potomcev priseljencev (31,4 %), torej oseb, rojenih v Sloveniji, katerih vsaj eden izmed staršev je imel prvo prebivališče v tujini. Nekoliko manjši je ta delež med priseljenci (27,8 %), še manjši pa med osebami, rojenimi v Sloveniji, brez priseljskega ozadja (24,7 %) (Medvešek et al. 2022, 183). Prebivalci Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem so bili leta 2018 med skupinami prebivalstva z najmanjšim deležem oseb, ki so prejemale socialne prejemke (dobra petina odraslih oseb). Tak položaj je posledica več dejavnikov: demografsko starega prebivalstva in posledično majhnega števila otrok, zaradi česar je manj starševskih in družinskih prejemkov,²⁰ ter majhnega deleža brezposelnih, zaradi česar je manj nadomestil za brezposelnost.²¹ Majhen delež oseb, ki prejemajo socialne prejemke, ni pokazatelj finančnega položaja populacije. A tudi pri socialnih transferjih, ki so namenjeni blaženju slabega finančnega položaja (kot sta denarna socialna pomoč in varstveni dodatek), so prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem med tistimi, ki imajo najmanjši delež prejemnikov omenjenih prejemkov.

20 Prebivalci Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem so v letu 2018 med vsemi obravnavanimi skupinami imeli najmanjši delež prejemnikov starševskega dodatka in/ali pomoči ob rojstvu otroka, otroškega dodatka, dodatka za veliko družino in/ali dodatka za nego in varstvo otroka ter prav tako najmanjši delež prejemnikov plačila prispevkov za krajši delovni čas oziroma za vsaj štiri otroke (Medvešek et al. 2022, 190–196).

21 Leta 2018 so v primerjavi s priseljenci iz Hrvaške imeli manjši delež prejemnikov nadomestila za brezposelnost le priseljenci iz drugih držav članic EU (Medvešek et al. 2022, 204).

Graf 21: Prebivalci Slovenije, stari 18 ali več let, glede na socialne prejeme po državi/območju prvega prebivališča in tipu priseljenosti, popis 2018

* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SURS a.

Eden izmed socialnih prejemkov je denarna socialna pomoč, ki je namenjena zadovoljevanju minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje. Uveljavlja jo lahko posameznik, če njegov dohodek (na osebo) ne dosega meje dohodkov, ki je zakonsko predpisana, in so hkrati izpolnjeni tudi drugi z zakonom določeni pogoji (Portal GOV.si 2020).²²

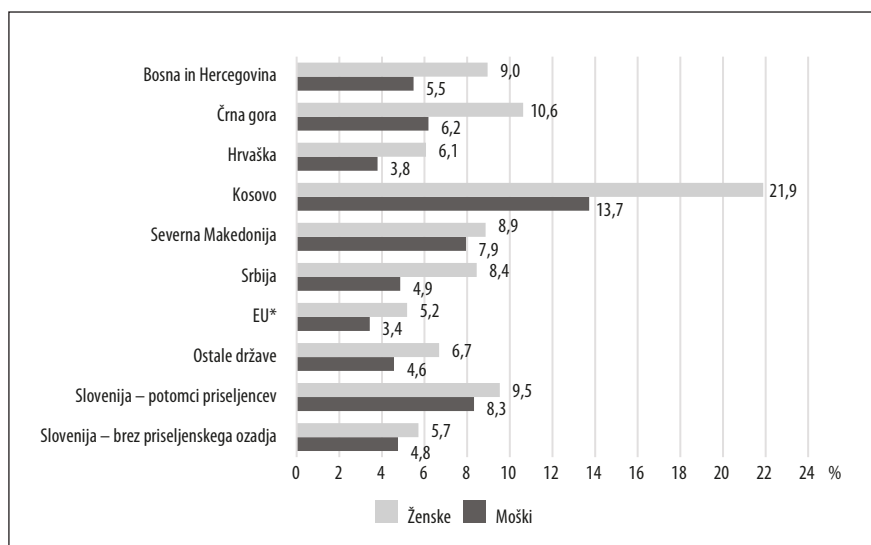
V letu 2018 je bil delež prejemnikov denarne socialne pomoči največji med potomci priseljencev, rojenimi v Sloveniji (8,9 %). Sledili so jim priseljenci (6,9 %), najmanjši pa je bil ta delež v populaciji oseb, rojenih v Sloveniji, brez priseljenkega ozadja (5,3 %) (Medvešek et al. 2022, 197).

22 Do denarne socialne pomoči je upravičen posameznik, ki je državljan Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, oziroma tujec z dovoljenjem za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji in stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji oziroma oseba, ki lahko uveljavlja denarno socialno pomoč in varstveni dodatek na podlagi mednarodnih aktov, ki obvezujejo Republiko Slovenijo, hkrati pa nima dovolj sredstev za preživetje, nima premoženja in prihrankov, ki bi ji omogočali preživetje, si ne more zagotoviti preživetja sama z delom, s pravicami iz dela ali zavarovanjem, z dohodki iz premoženja in iz drugih virov oziroma z nadomestili (npr. denarnim nadomestilo za primer brezposelnosti) ali s pomočjo tistih, ki so jo dolžni preživljati. Pogoj je tudi, da posameznik aktivno rešuje svojo socialno problematiko (npr. je kot brezposelna oseba prijavljen pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje) (gov. si 2020).

Samo priseljenci iz držav EU (brez Hrvaške) imajo nižji delež prejemnikov denarne socialne pomoči (4,3 %) od prebivalcev s prvim prebivališčem na Hrvaškem, med katerimi jih 5 % prejema denarno socialno pomoč. Ostale skupine priseljencev imajo večje deleže prejemnikov denarne socialne pomoči, vključno s prebivalci, rojenimi v Sloveniji (brez priseljskega ozadja) (Medvešek et al. 2022, 198).

Med prejemniki denarne socialne pomoči v vseh obravnavanih skupinah prebivalstva prevladujejo ženske. Pri nekaterih skupinah, na primer med priseljenci s Kosova, Črne gore, BIH, pa tudi Srbije, je med ženskami delež prejemnic denarne socialne pomoči izrazito večji, kot je delež prejemnikov med moškimi, pri priseljenih iz Hrvaške pa je ta razlika med spoloma nekoliko manjša. Najmanjša je pri prebivalcih, rojenih v Sloveniji, brez priseljskega ozadja.

Graf 22: Prejemniki denarne socialne pomoči, stari 18 ali več let, po državi/območju prvega prebivališča in tipu priseljenosti ter po spolu, Slovenija, popis 2018

* Brez Hrvaške in Slovenije.

Vir: SURS a.

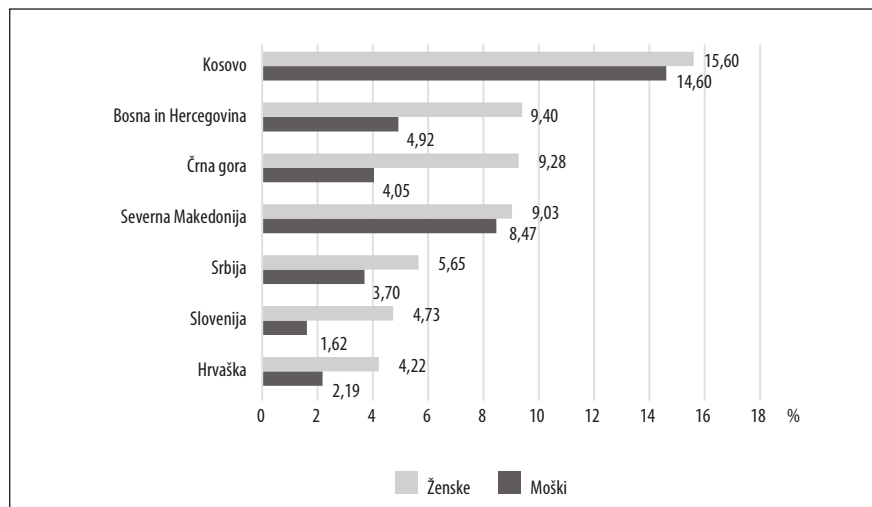
Varstveni dodatek je namenjen osebam, ki si materialne socialne varnosti ne morejo zagotoviti zaradi okoliščin, na katere nimajo vpliva.²³ Z varstvenim

²³ Varstveni dodatek lahko pridobi oseba, če biva v Republiki Sloveniji in je državljan Republike Slovenije s prijavljenim stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji oziroma tujec z dovoljenjem za stalno prebivanje in stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji oziroma oseba, ki lahko uveljavlja varstveni dodatek na podlagi mednarodnih aktov,

dodatkom se upravičencu zagotavljajo sredstva za kritje življenjskih stroškov, ki nastanejo v daljšem časovnem obdobju (stroški z vzdrževanjem stanovanja, nadomeščanjem trajnih potrošnih dobrin ipd.) in niso stroški za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb (4. člen Zakon o socialno varstvenih prejemkih). Delež prejemnikov varstvenega dodatka je bil leta 2018 občutno večji med prebivalci s prvim prebivališčem v tujini (1,6 %) v primerjavi s prebivalci, rojenimi v Sloveniji (brez priseljskega ozadja) (1,2 %), in potomci priseljencev (0,9 %) (Medvešek et al. 2022, 200).

Varstveni dodatek lahko prejemajo le osebe, ki so starejše od 63 (ženske) ali 65 let (moški), zato je smiselno prikazati podatke le za te starostne skupine. Izračunali smo, kolikšen je delež prejemnikov in prejemnic tega dodatka v starostni skupini od 60 let naprej. Glede na dostopne podatke smo te deleže izračunali za prebivalce s prvim prebivališčem v Sloveniji (ne glede na to, ali so potomci priseljencev ali osebe brez priseljskega ozadja) in za osebe, ki imajo prvo prebivališče v državah, nastalih na ozemlju nekdanje SFRJ.

Graf 23: Prejemniki varstvenega dodatka, stari 60 ali več let, po državi prvega prebivališča in po spolu, Slovenija, popis 2018

Vir: SURS a.

ki obvezujejo Republiko Slovenijo. Ob tem pa mora izpolnjevati tudi naslednje pogoje (eUprava 2023): je trajno nezaposljiva, trajno nezmožna za delo, starejša od 63 (ženske) ali 65 let (moški) in ni delovno aktivna oziroma zaposlena; je upravičena do denarne socialne pomoči; njen dohodek ali dohodek družine presega mejo za pridobitev denarne socialne pomoči, ne presega pa meje za varstveni dodatek.

Podatki kažejo, da je delež prejemnikov daleč največji med priseljenci s Kosova, sledijo priseljenci iz Severne Makedonije. V obeh skupinah je za razliko od drugih skupin precej izenačen delež prejemnikov med spoloma. V drugih skupinah je delež prejemnikov običajno precej večji med ženskami. Prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem imajo podobno majhne deleže prejemnikov varstvenega dodatka kot prebivalci, rojeni v Sloveniji.

5 Zaključek

Socialno-demografske značilnosti priseljske skupnosti v veliki meri vplivajo na integracijski proces, zato je njihovo poznavanje pomembno za načrtovanje učinkovite integracijske politike oziroma politik. Relevantno je vedeti, kakšni sta starostna in spolna struktura priseljske populacije, kakšna je njena izobrazbena struktura, kakšen je namen priselitve njenih pripadnikov, kakšna je njena teritorialna poseljenost itd. Prekinitev kontinuitete zbiranja popisnih podatkov o etnični, jezikovni in verski strukturi prebivalstva, ki je obstajala od obdobja takoj po koncu druge svetovne vojne do leta 2002, je okrnila poznavanje priseljskih skupnosti v Sloveniji. Na podlagi trenutno dostopnih statističnih podatkov lahko za opredelitev in proučevanje priseljske populacije uporabimo zgolj dve vrsti podatkov – podatke o prvem prebivališču (oziroma o državi rojstva) in podatke o državljanstvu.

V Sloveniji med priseljenci prevladujejo tisti z območja nekdanje Jugoslavije. Statistika kaže, da sta med njimi v obdobju 2011–2021 upadla edino število in delež priseljencev iz Hrvaške. Se pa hrvaški državljani še vedno uvrščajo med najbolj številčne skupine letno priseljenih tujih državljanov. V letu 2021 naj bi bilo v Sloveniji 43.292 prebivalcev, katerih prvo prebivališče je bila Hrvaška. Za njih je značilna precej razpršena poselitev, v večjem deležu pa so poseljeni v statističnih regijah ob slovensko-hrvaški meji ter v urbanih središčih, kot so Ljubljana, Maribor, Velenje, Novo mesto, Koper in Celje.

Kar 80,7 % prebivalcev, katerih prvo prebivališče je bilo na Hrvaškem, ima slovensko državljanstvo. Čeprav se ta delež od leta 2011 naprej zmanjšuje, je v primerjavi z drugimi priseljskimi skupinami še vedno precej visok.

Glavna (demografska) značilnost populacije prebivalcev Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem, ki pomembno vpliva tudi na druge značilnosti te skupnosti, je nadpovprečno visoka povprečna starost v primerjavi z ostalimi priseljskimi populacijami in drugimi prebivalci v Sloveniji. S tem je verjetno povezan tudi nekoliko večji delež žensk med prebivalci Slovenije s prvim prebivališčem na Hrvaškem, vsaj po letu 2011. Precej drugačna pa je spolna struktura populacije prebivalcev s hrvaškim državljanstvom. Statistike po letu 2011 kažejo, da v tej populaciji prevladujejo moški. Na področju zakonskih zvez se hrvaška skupnost na eni strani kaže kot precej tradicionalna,

na drugi strani pa kot precej odprta skupnost. Tradicionalnost se odraža v majhnem deležu posameznikov s prvim prebivališčem na Hrvaškem, ki živijo v zunajzakonskih skupnostih (manj kot 10 % pri obeh spolih). Odprtost pripadnikov hrvaške skupnosti pa se odraža v velikem deležu etnično mešanih zakonov/zunajzakonskih skupnosti, in to v veliki večini z osebami s prvim prebivališčem v Sloveniji (brez priseljskega ozadja).

V novejših statistikah prebivalci s prvim prebivališčem na Hrvaškem v primerjavi s prebivalci, ki so imeli prvo prebivališče na območju drugih držav nekdanje Jugoslavije, izstopajo glede nekaterih socialno-ekonomskih značilnosti. Na primer, imajo večji delež oseb z višjo in visoko izobrazbo, po podatkih za leto 2018 sodijo med finančno boljše situirane skupine prebivalcev (če upoštevamo povprečni letni dohodek iz dela), imajo manjše deleže oseb, ki prejemajo socialne prejemke, ter manjši delež prejemnikov socialnih transferjev, namenjenih blaženju finančnega položaja. Med vsemi skupinami priseljencev imajo največji delež upokoјencev (53,7 %) in posledično najnižji delež zaposlenih (32,4 %). Glede stopnje registrirane brezposelnosti pa so priseljenci iz Hrvaške v primerjavi z drugimi priseljskimi skupinami nekje v sredini. Na podlagi analiziranih podatkov se kaže, da je hrvaška skupnost v Sloveniji dobro integrirana na ekonomskem področju.

Predstavljeni podatki o hrvaški skupnosti v Sloveniji nikakor ne predstavljajo celovite slike položaja te skupnosti in njenih pripadnikov, vseeno pa takšne analize prispevajo k prepoznavanju določenih potreb posameznih skupin prebivalstva in hkrati kažejo na pomembnost poznavanja in razumevanja demografskih in socialno-ekonomskih značilnosti priseljskih populacij kot izhodišč za oblikovanje premišljenih in učinkovitih integracijskih politik, ki bodo prispevale k večji enakopravnosti in boljši integraciji priseljskih skupin v Sloveniji.

Literatura in viri

- Böhning, W. R. & Zegers de Beijl, R., 1995. *The Integration of Migrant Workers in the Labour Market: Policies and Their Impact*. International Labour Office, Ženeva.
- Bubnov-Škoberne, A. & Strban, G., 2010. *Pravo socialne varnosti*. GV založba, Ljubljana.
- Dedić, J., 2003. *Diskriminacija v postopkih pridobivanja državljanstva v Sloveniji*. Mirovni inštitut, Ljubljana, <https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2014/08/Dedic01.pdf> (dostop 4. 8. 2023).
- Dolenc, D., 2007. Priseljivanje v Slovenijo z območja nekdanje Jugoslavije po drugi svetovni vojni. V M. Komac (ur.) *Priseljenci: študije o priseljivanju in vključevanju v slovensko družbo*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 69–102.
- Domini, M. & Anić, J., 1997. Hrvati u Sloveniji: migracijski procesi na slovensko-hrvatskim prostorima. V M. Domini (ur.) *Hrvati u Sloveniji: zbornik radova*. Znanstveni skup, Zagreb, 20.–21. 6. 1996. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, 127–138.
- eUprava, 2023. Varstveni dodatek, <https://e-uprava.gov.si/podrocja/sociala-zdravje-smrt/socialne-pomoci/varstveni-dodatek.html> (dostop 25. 8. 2023).
- Intihar, S., 2021. *Dohodki prebivalstva: metodološko pojasnilo*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, <https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/11084> (dostop 31. 8. 2023).
- Ivanjko, Š., 2014. Novodobne manjšine, ki niso manjšine, in Hrvati v Sloveniji. V V. Kržišnik-Bukić (ur.) *Kdo so narodne manjšine v Sloveniji: zbornik skupine avtorjev*. Zveza zvez kulturnih društev narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji, Ljubljana, 25–40.
- Josipovič, D., 2004. *Dejavniki rodnostnega obnašanja v Sloveniji*. Založba ZRC, Ljubljana.
- Josipovič, D., 2006. *Učinki priseljivanja v Slovenijo po drugi svetovni vojni*. Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana.
- Kalmijn, M., 1998. Inter-marriage and Homogamy: Causes, Patterns, Trends. *Annual Review of Sociology* 24, 395–421.
- Klajnšek, U., 2021. V študijskem letu 2020/21 vpisanih 8 % več študentov kot v prejšnjem študijskem letu. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9537> (dostop 10. 9. 2023).
- Klemenčič, M. & Klemenčič, V., 1997. Hrvati v Sloveniji glede na podatke popisov prebivalstva po drugi svetovni vojni. V M. Domini (ur.) *Hrvati u Sloveniji: zbornik radova*. Znanstveni skup, Zagreb, 20.–21. 6. 1996. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, 139–162.
- Kržišnik-Bukić, V., 1997. *Narodnostna sestava v obmejnem prostoru med Slovenijo in Hrvaško*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Majstorovič, M., 1997. Izgubljena Hrvatska: Bela krajina – Hrvatski povjesni teritorij. V M. Domini (ur.) *Hrvati u Sloveniji: zbornik radova*. Znanstveni skup, Zagreb, 20.–21. 6. 1996. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, 95–107.
- MDP – Migration Data Portal, 2023. Gender and migration, 24. marec 2023, <https://www.migrationdataportal.org/themes/gender-and-migration> (dostop 8. 9. 2023).

- Medved, F., 2007. Državljeni nove države v letu 1991 – inicialna opredelitev in korekcijske dopolnitve slovenskega državljanstva. V M. Komac (ur.) *Priseljenci: študije o priseljivanju in vključevanju v slovensko družbo*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 135–152.
- Medvešek, M., Bešter, R. & Pirc, J., 2022. *Kazalniki integracije priseljencev in potomcev priseljencev v Sloveniji*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, <http://www.inv.si/DocDir/projekti/Izzivi%20integracije/Kazalniki%20integracije%20priseljencev%20in%20potomcev%20priseljencev%20v%20Sloveniji.pdf> (dostop 7. 8. 2023).
- Münz, R. & Fassmann, H., 2004. *Migration Research Group Migrants in Europe and their Economic Position: Evidence from the European Labour Force Survey and from Other Sources*. Migration Research Group, Hamburg.
- OECD/EU, 2018. *Settling in 2018. Indicators of Immigrant Integration*. OECD Publishing, Evropska unija, Pariz, Bruselj.
- Pecan, P., 2023. *V terciarno izobraževanje vpisanih manj študentov kot leto prej*, 23. maj 2023, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11121> (7. 8. 2023).
- Perić, M., 2005. Procesi integracije Hrvatskih imigranata u Sloveniji. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja* 14 (4/5 (78/79)), 743–756.
- Popis 2002: Metodološka pojasnila. Definicije in pojasnila – Prebivalstvo. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, https://www.stat.si/popis2002/si/definicije_in_pojasnila_1.html (dostop 31. 8. 2023).
- Popis 2002: Rezultati popisa 2002. Slovenija, prebivalstvo, demografske značilnosti. Statistični urad republike Slovenije, Ljubljana, https://www.stat.si/popis2002/si/rezultati_slovenija_prebivalstvo_dz.htm (dostop 31. 8. 2023).
- Portal GOV.SI, 2023. Denarna socialna pomoč, <https://www.gov.si teme/denarna-socialna-pomoc/> (dostop 10. 8. 2023).
- Požgaj Hadži, V. & Medica, K., 1997. Hrvatski jezik u Sloveniji. V M. Domini (ur.) *Hrvati u Sloveniji: zbornik radova*. Znanstveni skup, Zagreb, 20.–21. 6. 1996. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, 359–372.
- Prebivalstvo po kraju rojstva in narodni pripadnosti, Slovenija, 2002. Popis 2002, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana [interni arhiv INV].
- Prebivalstvo po narodni pripadnosti, Slovenija, 2002. Popis 2002, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana [interni arhiv INV].
- Prpa, M., 2011. Hrvati iz Slovenije u Hrvatskom saboru. *Korijeni: list Saveza hrvatskih društava u Sloveniji* 4, 23–25.
- Razpotnik, B., 2021. *Prebivalstvo: metodološko pojasnilo*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/7808> (dostop 30. 8. 2023).
- Roter, P., 2007. Vloga jezika v integracijskem procesu. V M. Komac (ur.) *Priseljenci: študije o priseljivanju in vključevanju v slovensko družbo*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 69–102.
- SiStat – Prebivalstvo. Statistični urad Republike Slovenije, <https://pxweb.stat.si/sistat/sl/Podrocja/Index/100/prebivalstvo> (dostop 31. 8. 2023).

- Središnji državni ured za Hrvate izven republike Hrvatske, 2023. Hrvatska manjina u Republici Sloveniji, <https://hrvatiizvanrh.gov.hr/hrvati-izvan-rh/hrvatska-manjina-u-inozemstvu/hrvatska-manjina-u-republici-sloveniji/747> (dostop 31. 8. 2023).
- Suárez-Orozco, C. & Suárez-Orozco, M. M., 2001. *Children of Immigration*. Harvard University Press, Cambridge (MA), London.
- SURS a – Statistični urad Republike Slovenije, Registrski popis 2018 [interni arhiv INV].
- SURS b – Statistični urad Republike Slovenije, Registrski popis 2021 [interni arhiv INV].
- SURS c – Statistični urad Republike Slovenije, podatki o stopnji brezposelnosti za leto 2019 [interni arhiv INV].
- Šircelj, M., 2003. *Verska, jezikovna in narodna sestava prebivalstva Slovenije: Popisi 1921–2002*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, http://www.stat.si/doc/pub/sestava_preb_slo.pdf (dostop 6. 8. 2023).
- Šircelj, M., 2006. *Rodnost v Sloveniji od 18. do 21. stoletja*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana.
- Škiljan, F. & Perić Kaselj, M., 2018. *Hrvati u Sloveniji*. HKD Pomurje, Lendava.
- UN DESA – United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2020. *International Migrant Stock 2020*, https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2020_ims_stock_by_age_sex_and_destination.xlsx (dostop 8. 9. 2023).
- UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees, 2002. *Statistical Yearbook 2001 – Statistical Annex*, <https://www.unhcr.org/3dcb7f9e4.html> (dostop 31. 8. 2023).
- Ustava Republike Slovenije (neuradno prečiščeno besedilo št. 11)*. Uradni list RS 33 (1991), I, 42 (1997) – UZS68, 66 (2000) – UZ80, 24 (2003) – UZ3a, 47, 68, 69 (2004) – UZ14, 69 (2004) – UZ43, 69 (2004) – UZ50, 68 (2006) – UZ121,140,143, 47 (2013) – UZ148, 47 (2013) – UZ90,97,99 in 75 (2016) – UZ70a in 92 (2021) – UZ62a.
- Videsott, P., 2023. *Linguistic and Cultural Diversity – Minority and Minoritised Languages as Part of the European Linguistic and Cultural Diversity*. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, European Parliament, Bruselj, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/751273/IPOL_STU\(2023\)751273_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/751273/IPOL_STU(2023)751273_EN.pdf) (dostop 8. 9. 2023).
- Vertot, N., Žnidaršič, E., Ilić, M., Šter, D., Povhe, J. & Garvas, T., 2001. *Popisi na Slovenskem 1948–1991 in popis 2002 – Censuses in Slovenia 1948–1991 and Census 2002*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana.
- Wrench, J. & Modood, T., 2001. *The Effectiveness of Employment Equality Policies in Relation to Immigrants and Ethnic Minorities in the UK*. International Labour Office, Ženeva.
- Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS)*. Uradni list RS 24 (2007) – uradno prečiščeno besedilo in 40 (2017).
- Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre)*. Uradni list RS 61 (2010), 40 (2011), 14 (2013), 99 (2013), 90 (2015), 88 (2016), 31 (2018), 73 (2018), 196 (2021) – ZDOsk in 84 (2023) – ZDOsk-1.

- Zavratnik Zimic, S., 2003. *Migration Trends in Selected Applicant Countries. Volume VI - Slovenia: the Perspective of a Country on the 'Schengen Periphery'*. International Organization for Migration, Dunaj, https://publications.iom.int/system/files/pdf/migrationtrends_eu_6.pdf (dostop 31. 7. 2023).
- Žajdela, I., 2009. Varna sidrišča v tihem zavetju: vloga in pomen hrvaških katoliških misij v Sloveniji. *Družina*, 31. maj 2009, <https://www.druzina.si/clanek/58-22-varna-sidrisca-v-tihem-zavetrju> (dostop 11. 6. 2012).

Demographic and Socio-Economic Characteristics of Croats in Slovenia

Abstract

The paper presents the contemporary demographic and socio-economic characteristics of the Croatian community in Slovenia, comparing them with data on the majority community and other immigrant groups. Due to the absence of data on nationality (and mother tongue) in Slovenia since the transition from traditional to registration census in 2011, the authors identify the Croatian community in Slovenia based on data regarding the country of first residence and citizenship.

The statistics reveal that the population with first residence in Croatia constitutes the second-largest immigrant community in Slovenia, yet their numbers have steadily declined over the past two decades. This community exhibits a dispersed settlement pattern, predominantly residing in statistical regions along the Slovene-Croatian border and in urban centres like Ljubljana, Maribor, Velenje, Novo Mesto, Koper and Celje. Approximately 81 % of the population with first residence in Croatia holds Slovene citizenship. Although this percentage has decreased since 2011, it remains high compared to other immigrant groups. A notable demographic characteristic of this community is its higher average age in comparison to other immigrant communities and Slovene-born residents. In contrast to members of other immigrant communities from the former common state of Yugoslavia, the Croatian community also stands out in certain socio-economic aspects. For example, it boasts a higher proportion of individuals with higher education, ranks among the more affluent groups in Slovenia, has a lower percentage of people receiving social benefits, and a reduced proportion of individuals relying on social transfers to ease their financial situation. The demographic data analysed in this study show that the Croatian community has a long-standing tradition of residence in Slovenia and is well integrated in socio-economic terms.

Keywords: Croats, Croatian community, immigration, immigrants, Slovenia, demographic characteristics, socio-economic characteristics